

Всеукраїнська загально-політична і літературно-художня газета

Кримська Світлиця

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 1-2 (1671)

П'ятниця, 13 січня 2012 р.

Видавється з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

СПАСИБІ ЗА СВІТЛЕ СВЯТО РІЗДВА!

Кажуть, якщо на початку художнього фільму чи театральної вистави глядач помітив рушницю, що стоїть десь у кутку, то вона за сценарієм обов'язково колись має вистрілити. Я ж собі цю уявну рушницю завжди подумки порівнював з нашою єдиною в Сімферополі українською школою-гімназією: якщо вона є у нас така одна-єдина (сподіваємось, згодом іх стане більше), то серед безмежного російськомовного простору, де живе дуже багато наших співвітчизників-українців, вона все ж таки рано чи пізно мусить стати не лише освітянським за-кладом, в якому навчаються державної мови наші діти і внуки, а й тим острівцем національної духовності, до якого йтимуть за духовною поживою представники великої, але, на жаль, дуже ще розорошеної та інертої української громади не лише Сімферополя, а й усього Криму. І в тому, що Сімферопольська українська школа-гімназія є справді одним із потужних центрів нашої національної духовності, я переконався 7 січня, в день великого свята — Різдва Христового.

Коли напередодні мій онук Данилко, учень 5-го класу укр-айнської школи-гімназії, запросив мене піти з ним на Різдвяну ходу, яку організовує його школа, я, відверто кажучи, тро-

Фото О. Носаненка

хи засумнівався у здійсненні добрих намірів керівництва гімназії, бо зорганізувати наших збайдужілих співвітчизників не завжди під силу навіть керівникам громадських організацій для проведення якихось заходів, а тут — школа...

І все ж я не посмів відмовити онукові, а навпаки, узявши з собою ще й п'ятирічну внучку Надійку, яка цього року готується піти до першого класу нашої школи-гімназії, та дорослу доно-

ку Ірину Данилівну, старшого викладача української мови Кримського медичного університету, пішов...

І скажу щиро — не пожалкував. Те, що я побачив і відчув у сквері кованих фігур, на місці збору учасників Різдвяної ходи вулицями Сімферополя, мене вельми вразило. Насамперед нас приємно потішлили своєю красою вироби львівських звіздарів — віфлеємські зірки в руках стар-

шокласників, зачарувала музика і колядки, яких співали і молодь, і дорослі, котрих з кожною хвилиною все прибувало й прибувало на маленький майданчик, запальні танці янголяток-дівчаток у біlosніжному вбранні, які кружляли в хороводі, залучаючи до свого кола малих і найменших... Просто захоплювало дух! Це потрібно бачити на власні очі, слогами цього просто не передати! (Продовження на 3-й стор.)

Ось він — перший номер «Світлиці»!

«СВІТЛИЦІ» — ДЕВ'ЯТНАДЦЯТЬ!

19 років тому, 31 грудня 1992 року, побачив світ перший номер «Кримської світлиці». З цієї нагоди напередодні Нового року в редакції зібралися вірні друзі і шанувальники «Світлиці», аби привітати і колектив редакції, і усіх читачів з газетними іменинами.

Поетичне вітання для «світличан» приготовував один із засновників газети і її незмінний працівник поет Данило Кононенко: *Бажаю всім здоров'я, щастя, Любові, радості, добра!
Хай обминають нас напасти, Хай приде злагоди пора!
Нас не поставить на коліна, Наш дух козацький не скорить.
Була і буде Україна
На заздрість воріженькам жити!
Щоб ми жили, немов родина,
Адже Вітчизна в нас одна!
І хай розквітне Україна,
Що Богом нам навік дана.
Усім — удач, всіх засіваю
Зерном добірним в дві руки,
І з Новим роком вас вітаю,
Мої прекрасні земляки!*

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розвитку та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта" "БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор
КАЧУЛА

Газета зареєстрована
Міністерством юстиції
України
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 12042-913ПР
від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди погоджує думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів неється автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.

Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора -
(0652) 51-13-24
відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.criemea.ua

Друкарня:
ТОВ «Мега-Поліграф»
вул. Марка Вовчка, 12/14
Київ, 04073

Видавець -
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор
Олеся БІЛАШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-63
Р/р 37128003000584
в УДК у м. Київ
МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail:
vidavniectvo@gmail.com

Передплатна кампанія на видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво», в т. ч. і на тижневик «Кримська світлиця», здійснюється за наступними реквізитами: вул. Васильківська, 1, м. Київ, 03040, 2 поверх, 6 корпус. Відповідальна особа за передплату — Іван Порхун.
Тел./факс (044) 498-23-64.

НА ЗМІЦНЕННЯ ЄДНОСТІ НАРОДУ ПРЕЗИДЕНТ ВИЗНАЧИВ 22 СІЧНЯ ДНЕМ СОБОРНОСТІ ТА СВОБОДИ УКРАЇНИ

Президент України Віктор Янукович підписав Указ «Про відзначення в Україні деяких пам'ятних дат професійних свят». Згідно з документом 22 січня визначено як **День Соборності та Свободи України**.

Соборність Української держави — одінчина мрія, яку плекав народ протягом усієї історії боротьби за Незалежну Україну. Лише соборна, незалежна і вільна Україна має шанс увійти до спільноти процвітаючих країн як рівноправний партнер і перспективний лідер центрально-східного регіону Європи.

Саме тому значення Свободи як невід'ємної складової Незалежної України

набуває особливого змісту і стає нерозривно пов'язаним із Соборністю наших земель. Це тим паче є значущим фактором зараз, коли раз у раз з різних боків політики-радикали кидають гласа про можливі від'єднання того чи іншого регіону від соборного тіла матері України.

Історичний момент і значущість Свободи та Соборності диктує необхідність підсилення цих складових Незалежності в свідомості народу, в нашій традиції та в історії нашої Державності. Про це ж ідеється в численних зверненнях та пропозиціях, які надходять до Президента від громадян та громадських організацій. На підтримку цих пропо-

зицій та з метою консолідації суспільства, зміцнення єдності народу та утвердження ідеалів свободи Глава держави своїм Указом визначив 22 січня Днем Соборності та Свободи України. Таким чином, це свято широко відзначатиметься в усій державі у 2012 році.

У кожному місті, селі та селищі України щороку 22 січня будуть проводитися урочистості за участі керівників держави, народних депутатів, представників центральних та місцевих органів влади, релігійних організацій, дипломатичного корпусу, громадськості.

Своїм Указом Президент також встановив День ро-

дини, який буде відзначатися щороку 8 липня.

День флоту Україна святкуватиме щороку в останню неділю липня.

Всеукраїнський день працівників культури та майстрів народного мистецтва відзначатиметься в третю неділю травня.

ТИМ ЧАСОМ...

Народний депутат України від НУ-НС Олександр Третьяков висловлює обурення скасуванням Дня Свободи, який сім років поспіль 22 листопада відзначався в Україні в річницю Помаранчевої революції. Про це УНІАН повідомили у прес-службі політика.

О. Третьяков вважає символічним той факт, що указ Президента Віктора Януковича про скасування Дня Свободи збігся з етапуванням «найскравішого символу Майдану», екс-

прем'єр-міністра Юлії Тимошенко із Лук'янівського СІЗО до колонії. Хоча ще вчора влада запевняла українське суспільство і своїх західних партнерів, що на час слідчих дій Ю. Тимошенко залишиться у Києві, додав депутат.

«2011 рік став для України роком несвободи, символічно, що він закінчився скасуванням важливого для мільйонів українців Дня Свободи, який нагадує Януковичу і його оточенню про поразку», — підкреслив О. Третьяков.

«...Влада має пам'ятати, що можна скільки завгодно скасовувати і переносити День Свободи, та не можна скасовувати, перенести і вбити вільний дух українців та змусити їх забути 2004 рік, коли суспільство постало проти фальсифікації виборів, придушення правди і свобод людини», — сказав О. Третьяков.

«ОЙ, РАДУЙСЯ, ЗЕМЛЕ...»

Вже два тижні поспіль лунають з екранів телевізорів привітання від світських осіб переважно високого рангу, яких об'єднується Новий рік з Різдвом Христовим. Один і той самий текст у різні дати прозвучав і з вуст Прем'єр-міністра Миколи Азарова. Слови душевні, торкаються серця. Але між сутністю свят насправді є значні відмінності, і це добре усвідомлюють люди, близькі до церкви.

Якщо на Новий рік ми лише просимо дарувати нам і нашим близьким те, чого б хотілося, і це мають забезпечити небеса, то Різдво є святом взаємних дарунків і жертв. А найголовніший з них — це прихід на землю Господа з тим, щоб, спокутувавши людські гріхи, дати нам перспективу порятунку. Ісус Христос вказав нам і той шлях, який приведе до бажаного, — а це шлях любові до близького, аж до самозреченння. Тому Різдво — це час і нашої «безкровної жертви» у вигляді подарунків, у першу чергу, для тих, про кого ні кому подбати, інших добрих безкорисливих вчинків. І не варто навіть підсвідомо сподіватися, що хтось нас за це все ж таки віддячить, бо ми все одно залишаємося вічними боржниками Божого Сина.

Цього року на деяких ялинках міста серед притулків, яким ні кому зробити подарунок. І люди відгукнулися. Вони змогли подарувати радість саме тій дитині, до якої потягнулося серце, а це не все одно, що покласти гроши, образно кажучи, в бездонну «лікарняну касу».

Кажуть, що в країнах Балтії, особливо в Естонії, люди стрімко віддаляються від церкви. А в країнах Старого світу, попри пишне святкування Різдва Христового, вже відзначають не зовсім його, а якесь інше свято. Адже із листівок та різних святкових написів почали вилучати слово «Христове», замінюючи його чимось схожим до «Х-фактор», аби не «образити представників інших віросповідань», таким чином перетворюючи найважливішу в житті християнина подію на мильну бульбашку і цим самим зовсім зовсім його «не ображачи».

То чи варто дивуватися потім затяжним економічним кризисом, народним заворушенням, природним катаклізмом? Чи варто дивуватися, що у чергах за товарами (не подарунками, а здобиччю) із різдвяними знижками гинуть люди?

І кому взагалі потрібні оті помпезні святкування, якщо в них не залишається первозданного духовного змісту?

У храмі рівноапостольних св. князів Володимира та Ольги УПЦ КП, що в Сімферополі, зранку 7 січня велелюдно. Тут і ті, для кого православ'я є способом життя і хто становить основу релігійної громади, і ті, хто відвідує церкву лише на великі свята; люди на мілицях, в інвалідних візках, які мають час і підсталивши подумати про вічність, і заклопотані своїм бізнесом підприємці. Чутно як українську, так і російську мови. Це, — коли на хвилинку затихають колядки, в яких громада прославляє Бога-дитину, усвідомлюючи, що саме його народження було початком шляху на Голгофу в ім'я їхнього порятунку. А можливо, і більше — те, що, прийшовши в світ звичайною людиною, Ісус Христос цим самим не «принизив», як наголошував один із святих отців з телевізу, а піднявся на недосяжну висоту, бо чи хтось би із нас, простих смертних, міг приректи себе на мученицьку смерть ради тих, хто вимагає: «Розпніть його!» Тож бо... А для Ісуса Христа не було принизливим і помити ноги своїм учням, як свідчить Святе Письмо.

Ймовірно, оці розбіжності у світському святосприйнятті і релігійному, що схильні поглиблюватися, і мав на увазі патріарх Київський і всієї Руси-

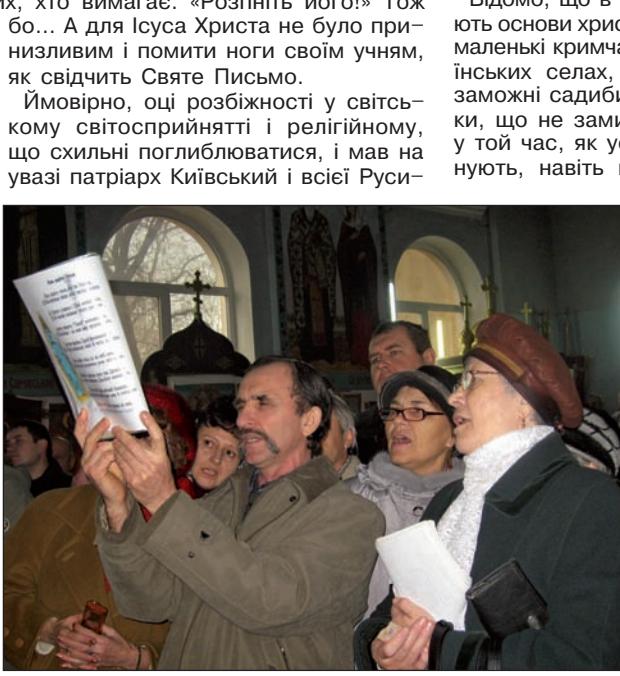
України УПЦ КП Філарет у своєму «Різдвяному посланні», яке виголосив Владика Климент. Там говорилося, що людство, відкінувши Бога і поставивши на перше місце людину з її правами, відійшло від християнського способу життя. І дійсно, хартія з прав людини, яка відстоює світські цінності, мало схожа на Біблію. Та ще менше спільнога з її засадами мають орієнтирі, якими керується сучасне українське суспільство. Маючи в анамнезі радянське безбожжя, воно жорстко потерпає від суперечностей між працею і споживанням, та й новітні товстостосумі думки не мають «мити ноги» своїм робітникам-батракам. Як свідчить «Послання...», аморальність пустила таке вже глибоке коріння, що вразила і священнослужителів. Але подібна ситуація була і раніше, коли Господь змушений був прийти у цей світ, аби врятувати його від самознищення. Святійший нагадав також пророцтво св. Павла, згідно з яким Царство Боже успадковує далеко не всі, тож порадив наповнювати християнським духом усі сфери життя.

Відомо, що в школах Криму уже давно вивчають основи християнства та мусульманства. Втім, маленькі кримчани, які гостювали в західноукраїнських селах, побачили там справжнє диво: заможні садиби — без огорож і двері в будинки, че не замикаються ні вдень, ні вночі. І це у той час, як усі наші реклами засоби пропонують, навіть нав'язують броньовані двері: у квартиру, у під'їзи, на сходинкові клітки і товар, звісно, має покупців. А причина в тім, що в західноукраїнських селах релігію не вивчають — просто християнство є складовою там-тешнього життя.

Звертаючись до парафіян, Владика Климент подякував Господу за те, що дозволив дожити до цього дня, а ще — парафіянам, які взяли участю у будівництві храму св. Богородиці, освячення першого ярусу якого планувалося на наступний день.

І знову залунали колядки, сповнюючи серця втіхою і надією: «Ой радуйся, земле, син Божий народився!»

Тамара СОЛОВЕЙ

СПАСИБІ ЗА СВІТЛІ СВЯТО РІЗДВА!

(Закінчення.

Поч. на 1-й стор.)

А якою багатолюдною і широкоплинною була святкова Різдвяна хода — уся Пушкінська вулиця до краї була заповнена дітьми та дорослими, усіма тими, хто по ходу приєднувався до цієї нашої співчутій і розцвіченої віфлеемськими зірками колони.

Музика, пісні-колядки, сміх, радісні лиця... Такої світлої миті, такої урочистої ходи (і все це без жодного примусу!) я, живучи в Сімферополі п'ятдесят років, ще ніколи не бачив! Отде, люди, наша гордість, — пригадались мені слова нашого Великого Кобзаря Тараса Шевченка, — от де наша слава! Не у конфліктних ситуаціях, не у воювничих гаслах та діях, а в пісні, музиці! Пісня, слово Боже, свята віра у нашу дружбу з іншими народами, які населяють наш багатонаціональний Крим, об'єднувало, гуртувало, надихало нас на добре, щирі слова привітань зі святом, на міцні потиски рук, на світлі почуття! Це, нарешті, ми, українці Криму, яких нас тут дуже багато, згадали, чиїх батьків мідти, згадали, що все ж таки ми є українцями і ними будемо завжди, адже ми маємо свою мову, свою пісню, свої особливі національні традиції, свое щось

споконвічне таке, що притаманне тільки нам, українцям! Маємо свою велику державу! Де є є такі колядки та щедрівки — не від'ємна частина Різдвяних свят та Нового (Старого) року, котра сягає далеких глибин епохи патріархально-родового устрою.

Разом з онуками та доњкою, разом з багатьма друзями і приятелями ми пливли цією співчутіою людською рікою вулицями міста і мою душу (та хіба лиши мою!) переповнювало радісне почуття світлого свята — дня народження Сина Божого Ісуса Христа, Спасителя світу, почуття щирої пошани і любові до своїх земляків-українців, котрі

вміють і працювати, і святкувати, свято берегти та шанувати звичаї наших далеких пращурів.

— Христос народився! — сповіщали усім гучно одні.

— Славімо його! — ще гучніше відповідали їм інші учасники Різдвяної ходи.

І ця хвиля людської радості котилася від серця до серця, переливалася через край і кожен відчував себе великим і гідним громадянином своєї великої і незалежної держави України.

Хочеться висловити найширіші слова вдячності усьому педагогічному колективу Української школи-гімназії м. Сімферополя, які доклали чимало зу-

силь для організації і втілення в життя планів проведення цього Різдвяного дійства і, зокрема, низько вклонитись директору школи Наталі Іванівні Руденко, завучеві з виховної роботи Олени В'ячеславіні Серзі і, звичайно ж, одні з найактивніших учасниць — вчителіць початкових класів Ірині Євгенівні Карлюзі, яка, до речі, проявила себе надзвичайно вмілим ведучим, заспівувачем і душою усього цього святкового діяла.

Гадаємо, що це лише перший крок до урочистого велелюдного відзначення одного з найбільших наших християнських свят — Різдва Христового, думайтесь, не останній. Віритися, що святкування Різдва кримчанами (приєднуйтесь, земляки!) з кожним роком набираємося упевненої святкової Різдвяної ходи. Так має бути! Досить нам, українцям, скініти душою, досить плакатися на свою горку долю! Наша доля — у наших дужих руках! Хай же повниться гордістю наші застояні душі, доки жар українства ще не затух, не зачах!

Працюймо, братове, за для свого національного відродження, змагаймося за наші нове життя! Адже ж ми з вами живемо на землі України, ми ж таки українці, українці на вічні часи!

Данило КОНОНЕНКО
Фото О. Носаненка

ПОВЕРНУТИСЬ У МИNUЛЕ, ПОГЛЯНУТИ У ЗАВТРА...

Православний світ дочекався і цього року Святочора, святкує Різдвяне свято. Ми живемо надією на краще, бажаємо одне одному дочекатися через рік цієї днівни. Різдвяне свято — це також колядка, що приносить радість і дітям, і дорослим.

Пригадую своє дитинство — довоєнне, воєнне і повоєнне. Які б у людей не були статки, але на Святочор завжди на столі були дванадцять страв — кутя, пампушки, пісний борщ, риба, гриби, квасоля,вареники, багато узвару з сущених яблук, груш, сливи. Ми, малі діти, дочекавшись вечірньої зорі, вибігали з хати, щоб першим заколядувати своїм хрещеним батькам і матерям, сусідам. І отримати за колядку дарунки, а головне, за це ми чули теплі сердечні слова подяки. Ми ще з осені вчили колядки «Нова радість стала...», «Бог предвічний», «Ой зійшла зоря, зоря ясна». Більшої радості у мое му дитячому житті не було. Це був немов заряд добра на весь наступний рік.

Після наших дитячих колядок під вікнами хати з'являлися старші хлопці, які теж колядували, потім «віншували», тобто бажали добра господарю, господині, дітям, батькам. На саме Різдво колядували уже дорослі — чоловіки та жінки.

Але це було лише у мої далекі дитячі роки. Потім після війни колядки заборонили. Якщо ти вчився у школі, у технікумі чи в інституті, то за одну лише інформацію про те, що ти колядував, могли виключити з числа учнів чи студентів, виключити з комісомолу, що теж було великою карою. А потім руйнували або закривали церкви.

Поволі молодше покоління відчуvalося від цих християнських традицій.

У далекому 1989 році до Івано-Франківська приїхав хор «Медобори» з Тернополя. Я пішов на їхній концерт, що весь складався з колядок. Кожна колядка викликала щем за минулим, і по моїх шоках котилися слізози. Колядки мовби повернули мене у минуле.

І от цього року до мене

додому на Святочор прийшли колядники з української гімназії разом з директоркою пані Наталією Іванівною Руденко. Колядники — молоді вчителі — колядували і почав колядувати разом з ними. Але не зміг продовжувати, бо з моїх очей знову полилися слізози від жалю за втраченим минулим, за загубленими традиціями. Тут, у Криму, ті самі колядки, що ми колядували колись на Прикарпатті. Хіба це не означає того, що народ, який був історично роз'єднаний, зберігав свою мову, колядки, пісні та традиції. За невеликою відмінністю люди колядували однаково і на Заході, і на Сході, і у Центрі України. І так само, як колись, ці колядки й тепер єднають нас в один народ, одну націю.

На Різдво цей самий, але вже значно більший гурт колядників з української гімназії разом зі своєю директоркою пані Наталією колядував у центрі Сімферополя на вулиці Пушкіна. Навколо них зібралися близько трьохсот городян, які зачаровано слухали ці прадавні колядки, котрі нагадали, що ми живемо на цій землі, відроджуємо свої традиції, що вони не забуті та не загублені. Честь і слава вчителям нашої української гімназії, її гімназистам за їхній заклик любити нашу славну Україну, за те, що не дають приспати та забути наші рідні традиції. «Небо і земля нині торжествують», «Добрий вечір тобі, пане господарю, радуйся». І хай так буде вічно!

Роман ЯРЕМІЙЧУК,
доктор технічних наук,
професор

м. Сімферополь

НАРОДЖЕНИЙ НА РІЗДВО

Кілька років тому «Кримська світлиця» друкувала допис «Народжені на Різдво», присвячений третьому людям: відому му поету-фронтовику О. Лесіну, засłużеному архітектору України, теж фронтовику Ю. Крикуну і великому патріоту нашої Вітчизни, майстру-шляховику Ю. Кунцову. Тож дійшли висновок, що на Різдво «випадкові» люди не народжуються, а лише гідні та довговічні (всі вони переступили 80-річний, а то й 85-річний рубіж).

І ось життя вивило ще одного «народженого на Різдво», цьогоріч ще ювіляра. Він — добре відома в українських колах людина, голова Кримської організації Конгресу українських націоналістів з 10-річним стажем. Так, це Василь Леонітович Овчарук, теж будівельник за фахом, а за покликанням — ще й будівничий України (такою колись нагороджували медаллю).

Але за Василем Леонітовичем нагороди чомусь не полювали. Можливо, тому, що нагороджують здебільшого очільників, а він, попри посаду, за своїм характером був просто будівничим, тим, хто береться за найважчі цеглину і суттєво, що без присутності фотокамер. Навіть про те, що два місяці Василь Овчарук відпрацював на ліквідації Чорнобильської катастрофи, я довідалась нещодавно і цілком випадково.

Хоча пана Василя знаю давно, добре знала і його попередників на партійній посаді. Першою була Лариса Барзут, яка в усьому ставала першопрохідником — таку вже мала

вдачу. Її змінив Василь Богуцький. Пам'ятаю ще одного члена проводу КУНу — Василя Грицика, а осіклики Бог любить Трійцю, то не здивувалася, що на посаду голови було запропоновано Василя Овчарука, активного і принципового партійця.

Пригадується, як пана Василя мучили сумніви, бо який же український націоналіст послуговується мовою іншої держави? А життя його склалося так, що, народжений на Хмельниччині, армійську службу він проходив у Казахстані, а далі був російськомовний Сімферополь, де вже оселився брат Василя. Але не цю мову «закодували» його батьки, щирі українці Ганна та Леонтій. А ще — заклали в душу сина постійне прагнення до навчання і самоудосконалення. І особливий інтерес ще хлопчиною він виявляв до історії України та до отих людей, яких називали «бандерівцями» і які були вояками ОУН-УПА. З часом, окрім публікацій, що базувалися на матеріалах КДБ, стали з'являтися й інші, не зав'язані на негативі, і Василь переконався — істинна є саме там, де він її шукав. Але все одно знань, які мав, допитливий людина було замало. Вже в роки української незалежності Василь закінчив в Києві Інститут національно-демократичних відносин, який розкриває перед ним нові обрії, адже лекції тут читають не лише вітчизняні фахівці, але й іноземні політтехнологи. А одне з найяскравіших вражень того часу,

якщо не всього життя, — це знайомство зі Славою Стецько, котрій пізніше Василь привів до свійської спомини, опубліковані в збірці. Познайомився він особисто і з вояками УПА.

Тож щодо очолювання Кримської партійної організації, то пан Василь згодом переборов свої сумніви. Потім якось непомітно заговорив гарно українською мовою. Так само непомітно став по-справжньому публічною людиною — дедалі його виступи були цікавішими, змістовнішими, а ось принциповості їм завжди не бракувало.

— Все життя самоудосконалююсь, — зізнався він.

А колись поскаржився, що якби знайшов собі зміну, то відійшов би від справ, даючи дорогу молоді.

Здивувалася, адже, здається, ще учора його

самого вважали молодою зміною. А Василь і дійсно молодий, хоч і зустрів 7 січня своє 60-річчя. Молодий, бо продовжує зростати, бо не знає втоми, бо не збайдужів до того, як складаються долі його однопартійців (з кримською організацією нараховує понад 200 членів). І серед них є й зовсім старенькі, такі, як Матвій Голян, Теодозія Кобилянська, Володимир Чермошенцев — одні з тих, про якого йдеться у відповіді на традиційне привітання «Слава Україні!»

А якої ж думки про Василя Овчарука його кримське керівництво? Від голови КУНу Степана Брацоньчука таке:

— Наш друг Василь — справжня для нас знахідка. Це він розбудував парторганізацію, яка була представлена лише в кількох містах. Він — боець, український лицар, який нічого не пошкодує за віру і Україну.

Та ми це знаємо і самі. Словом і ділом пан Василь підтримував «Кримську світлицю», працював на її передплату, навіть за власний рахунок. І в найскрутніші часи залишився нашим незрадливим другом та прибічником.

Про те, чи солідко бути в Криму офіційним «вождем» українських націоналістів, годі й говорити. Але Василь Овчарук щоденним своїм прикладом доводить — самовіддано любити свою державу — то не вада, вада — її не любити.

Тамара СОЛОВЕЙ

Колектив редакції «Кримської світлиці» широ вітає ювіляра з цією значною датою в його житті. Бажаємо нашему товаришеві щастя, здоров'я, успіхів у його політичній діяльності, добра, радості й усіляких гараздів.

ХАЙ БУДЕ ДЕНЬ У ВАС И ХЛІБ!

Це побажання дійшло до нас з глибини віків. Так здавна вітали одне одного на початку й в кінці господарського року на календарних святах літнього й зимового сонцевороту. Щедрого дарувальника світла й тепла — бога Сонця — народи, що населяли Крим, найчастіше бачили прекрасним юнаком, що долав злі сили мороку й холоду. Люди намагалися допомогти йому піснями, розводили бағаття, приносили жертви, та він все ж помірав і відроджувався знову, щоб бути день і хліб. Символи й легенди, що оповідали про герой календарних свят, дуже схожі у бағатьох етносів. Бағато обрядів втрачено, деякі набули характеру ігор або стали набутком фольклорних ансамблів. Та чомусь до щему дорогі вони нам досі. Адже живе в Криму звичай зустрічати схід сонця й Новий рік на вершинах гір, як одне з відлунь древнього солярного культу.

Давні традиції пройшли перевірку часом і нині сплетіння новорічних народних символів й звичаїв радує нас, як яскравий букет, кожна квітка якого зберігає свою чарівність.

Веселі свята з бағатьма обрядами зустрічі Нового року на півострові стають приводом для вішанування традицій різних етносів. Активісти усіх тридцяти національно-культурних товариств, об'єднань і земляцтв у містах і селах краю навіні передек запрошують представників різних народів поласкавати смачними стравами, приготуваними за стародавніми рецептами, приєднатися до древніх наспівів і танців.

Новорічні свята й Різдво у кримських греків зливаються в одне безперервне дійство. Перший і другий тиждень — дванадцятидення, який греки називають Свяtkи. Задобрювання домашніх богів, гадання, обрядові пісні-календи й ритуальний вогонь, запалений різдвяним ранком. 12 днів горітиме уламок старого дуба, оберігаючи дім від усіляких напастей. А після свят гостів розкідає священний попіл в полі — для доброго врожаю.

Marię пояснюють греки повір'я, що новий рік залежить від того, як пройде його перший день. От і поять свіжою водою, пригощають одне одного круглою паляницею та іншими шедротами, щоб завжди бағатим і хліbosольним був дім. Чекають, хто перший увійде, кого вдосвіта зустрінеть на вулиці, добре, якщо це буде чоловік та ще й хтось із близьких чи друзів. Найкраще, коли він стане на поріг з іконою й скаже: «Зі мною входь, добро, й тікай, нещасти!». I, випустивши біду з хати, гість розіб'є об підлогу стиглий гранат, бо кожне його зерно приносить в оселю благополуччя.

Древні, вже дуже нечисленні кримські караї-караїми частують дружув уже зранку своїми уставленими пиріжками — кубете. Адже за їхнім календарем — Улуг-ата сереві (рахунок Великого Батька) — добра стартує з появою першої зірки. Ще менш численні, вже майже реліктові й таємні за походженням кримчаки на Новий рік — Решошона — подають друзям рибу, м'ясний бульйон, смажену курку чи гуску — кізірган, та тушковане м'ясо — танете, різноманітні солодощі, пиріжки та пончики — локма. Кримські євреї виносять на вулицю семисвічник-мінору, біля якої роздають перехожим новорічні свічки та пропонують ласощі національної кухні.

Вірмени півострова переповідають, що саме в Навасард — Новий рік — праپредок вірменів Айк переїхав в історії цього народу. Коли настає останній тиждень року, повний клопотів ї радісних очікувань, у суеті справ повертаються традиції. Скрізь випікають ритуальні тарі хац — хліб року, щоб посмакувати ним у святковий день й роздарувати близькім. Роблять його прісним із начинкою, круглим чи яйцевидним і обов'язково ховають в ньому квасолину чи монетку. Кому в родині дістанеться

шматочок з квасолею, тому найбільше пощастиТЬ в новому році. Обов'язково пригощають вірмени кіашкою — викладеною шарами пшеницею і м'ясом. Але людині з нечистою совістю цю ритуальну страву не пропонують, щоб усвідомила свої гріхи, засоромилася й пожалкувала про скоене. Глава родини роздає всім рідним подарунки зі значенням й піднімає перший келих, вітає сім'ю і пропонує закусити медом, що у новому році «не було гірких днів».

Кримські татари Йил Геджесі (Новий рік) відзначають як родинне свято з колядками й головною стравою — яні-кобетесі — новорічним пирогом з м'ясом і рисом. А Наврез у цього народу означає новий день й пробудження нового життя. Як новорічне свято його відзначали ще із тюркськими предками у день весняного рівнодення. Здавна дотримуються й звичаю передноворічного покаяння та роздачі дарунків близькім. Цього дня готують наврзіє — особливу пастілу з сиропу, меду й безлічі трав, головну й цілющу страву. А ще печуть коржі, пироги, готують білу халву. Всі свята кримських татар вкладаються між Наврезом — 21 березня та Йил Геджесі — 22 грудня.

У кримських корейців Новорічні свята супроводжуються шаноблизими поклонами всім і кожному й тривають 15 днів, але найурочистішим вважається перший день Нового року — соль нар. Крім традиційної рисової каші, всіх пригощають тток-куком, що нагадує український суп з галушкиами, тільки рисовими.

Місцеві литовці відзначають Різдво — каледос; подають гостям уроочисту вечірку із старовинних традиційних страв: киселю, пареного гороху чи пшениці з медом, дрібних сухариків із солодким маковим молоком, грибів і оселедців. Улаштовують карнавальну «ходу королів», що зображує трьох волхвів (котрі побачили чудову зірку й здо-

гадалися — народився Ісус Христос), «ангелів», «чортів», «півнів», запалюють солому, «стріляють» нагайкою тощо. Різдвяні мотиви змішалися на свята з образами народної фантазії. Приміром, лозина, зрізана у переддень трьох королів, може стати чаївною й принести її власнику удачу, а дитина що й мала право відшмагати будь-кого, хто її образив.

Кримські німці й естонці яскраво святкують початок Нового року — день Сильвестра. Грають у карти і п'ють пиво, стріляють з рушниць і співають давні канти, роздають подарунки, крендлі, фігурне печиво всім, кого здібають. На святочному столі німці віддають перевагу стравам, що несуть зародок життя: виставляють яйця, риб'ячу ікроу, ячну кашу. А головна страва — гуска з квашеною капустою. Навіть найстарші дорослі поводять себе як діти: стають на стільці й з боєм годинника рівно опівночі «заскакують» в Новий рік.

У чехів і словаків півострова дарунки приносять не Дід Мороз, а Добрий Мікулаш. І роздає їх дітям не з мішків, а з плетеного кошика. Кримські болгари за хвилину до Нового року гасять усі вогні й починають цілаватися, залишаючи в кишенях чи долонах одне одного невеличкі дарунки. Поляки особливо радісно святкують у ці дні святих Миколая, Андρія, Степана, Люції та Різдво, вони носять хлібні снопи-дзяди й календи-коляди,

пригощають ласощами, супами. Кримські українці особливо люблять відзначати Різдво з його таємною прийдешнього та дванадцятьма обрядовими стравами, її водити Маланку. Все це — з істинно Гоголівською атмосферою: з піснями і танцями, переодяганнями й обходом дворів, привітаннями господарів, чаркуванням і частуванням. Особливо подобається всім, коли на Маланку в дворах роблять танцювальне коло з давнім дійством. Цар хоче одружитися на красуні Маланці. Вона відмовляє йому, і дідуган гніво наказує стратити дівчину. Потім вимагає покірності від свого сина, але той не підкорюється, тож злій цар страчує й сина. Але Маланка оживав, коли всі співають хором, щоб її воскресити, і вітає господарів. Це на фоні троїстих музик з бубнами й сопілками, пригощаннями, побажаннями щастя й удачі...

Врешті, сценарії, діїства і традиції всіх свят кримських слов'ян — поляків, білорусів, росіян, болгар, чехів, словаків — дуже схожі на українські: зі світками, обов'язковим посипанням сусідів, родичів і добрих людей житом-пшеницею та всякою пашницею, з кутею, співами, танцями. Багато спільного в цих свята із давніми традиціями кримських греків, італійців, вірменів, угорців, азербайджанців, казахів, киргизів, циган... Бо ж усі чекають від Нового року добра. Тож спільними для всіх є заповітне для кожного українця: «Сійся, родися, радуйся, Земле, на щастя й здоров'я, на Новий рік, на довгий вік!»

ЩО РІК ДРАКОНА НАМ ГОТУЄ?

У ці дні так хочеться зазирнути в майбутнє, дізнатися, яким воно буде. Тож і зауважуємо: рік 2012 за китайським календарем — час чорної водяної крилатої Зміюки. Відповідає символу року європейський знак зодіака Ваги, а елемент, якому відповідає Дракон, що має позитивну полярність, — дерево. Дракон відзначається здоров'ям, вимогливістю, життєвою енергією й силовою, завжди ширій, не здатний на підлість і дріб'язковість, проте може бути обуреним через свою довірливість.

2012 рік — високосний, з такими головними астрономічними подіями: 31 січня на відстані близько 27 мільйонів кілометрів від Землі пролетить астероїд Ерос, 6 червня всі астрономи світу спостерегатимуть рідкісне явище — прохід Венери по диску Сонця, 13 листопада над акваторією Австралії й Тихого океану — повне сонячне затемнення. Декотрі фахівці вважають, що аномальна сонячна активність восени нового року може спричинити збій усіх електронних систем на планеті, що на певний час паралізує життя нашої цивілізації, адже саме на цей момент припаде півстолітній пік зоряної активності, а найсильніший викид сонячного вітру через два роки здатен привести до руйнації супутників, збій у електричних і комп'ютерних мережах.

Останнім часом ми надто часто чуємо прогнози про кінець світу, що не забариться, у більшості з яких фігурує 2012 рік. Цьому нібито

має посприяти парад планет в нашій сонячній системі 21-23 грудня, коли Юпітер, Сатурн, Земля і Марс вишикуються в одну лінію. Ці факти підігріваються передбаченнями древнього календаря індійської майї, згідно з яким у 2012 році закінчиться епоха «П'ятого сонця», що приведе до глобальних змін на нашій планеті. А згідно з міфологією давніх шумерів, на що ж дату призначена зустріч Землі з палаючою планетою Нібіру, яка більше нашої вчетверо. Дехто лякає кінцем світу в результаті запуску надпотужного адронного колайдера, падіння на землю велетенського астероїда, поглинання земної кулі найближчою чорною дірою та ще багатьма іншими жахами.

Як ставиться нам, простим людям, до низки прогнозів «кінця світу», може, це просто фантазії людей, які роблять бізнес на подібних заявах, чи це реальні передвісники невідворотних катстроф? — запитали ми у провідних учених, котрі досліджують Всесвіт у Кримській астрофізичній обсерваторії, щоб не затымарювати голови пророцтвами хіромантів, астрологів, ворожок і ворожбітів.

Астрономи, вивчаючи зоряне небо, звички дивитися на плин життя з погляду вічності, радять частіше вдивлятися в небо, щоб вчитися мудрого спокою у зірок — незмінних і безсторонніх свідків наших земних справ, які спостерігають за нами з безднів глибин Космосу.

Тож пояснили: квантовий перехід — це стрибкоподібний перехід квантової системи, тобто атома, ядра атома, молекули чи кристалу із одного можливого стану в інший. Отже, є підстави передбачати, що людина, взята в процес квантового переходу, не загине, а лише трансформується із однієї форми в іншу. Дійсно, в 2012 році — максимум однадцятирічного сонячного циклу, але сонячна активність буде наростати поступово, й передбачити завчасно, коли відбудеться спалах і якої потужності, нині неможливо. Як вважає більшість астрономів планет, новий сонячний цикл почнеться пізніше й буде слабшим. Нині Сонце знаходитьсь в незвично тривалому періоді слабкої активності, тобто початок чергового циклу його наростиання «відкладається» вже вкотре. Втім, серйозні експерти поки що обережні в своїх висновках й остерігаються коментувати можливі причини спостережених аномалій чи прогнозів стосовно того, чим вони можуть загрожувати планеті.

Авторитетні астрономи зачепречують можливість «запланованого» на 2012 рік «кінця світу». До жмовірного падіння астероїдів зорезнавці Кримської обсерваторії готувати. Їхнє завдання — власно побачити небезпечні для Землі небесні тіла, щоб військово-промисловий комплекс планети мав можливість убездпечити Землю від найбільших гостей з Космосу, які обрали загрозливу для людства траєкторію польоту. Участь у багатьох сонячних

проектах передбачає складні вимірювання, що дають можливість з великою точністю встановлювати координати небесних і земних об'єктів. Численні міжнародні програми нового століття передбачають використання лазерів і спеціальних супутників, що додало роботі лазерним дальнімірам, встановленням на горі Кішка в Сімеїзі. Головні спеціалісти з прогнозування Сонячної системи відзначають, що рівень наукових досліджень Кримської обсерваторії такий значний, що її охоче субсидують найпрестижніші фірми світу. Лише американське агентство НАСА надало апаратури на мільйони доларів. Грант отримали і роботи з локалізації супутників. У міжнародному визнанні кримських астрофізиків не останню роль відіграє те, що вони працюють у мережі Інтернет і мають в ній свою сторінку, якою цікавляться фахівці різних наукових закордонних центрів. Не кажучи вже про те, що в обсерваторії є своя локальна мережа комп'ютерів, яка відкриває ширше спілкування, прискорює вирішення наукових завдань. Кримська обсерваторія знаменита і як знавець Сонця, бо підказує ті бурхливі процеси на ньому, що змінюю

Свята прийшли до нас з давніх-давен. Хто їх започаткував, коли і яким було перше свято – достеменно невідомо. Думається, що свята та святкування були в усі часи у всіх народів. До нас дійшли свята релігійного, зокрема, і християнського походження. Адже слово «свято» є однокореневим з такими словами, як «святки» і «святці». У наш час свята стали невід'ємною та важливою частиною як суспільного, так і особистого життя. Офіційні свята – це обличча країни. Які свята – таке й обличча, нахтненне, гарне або не дуже. А яко воно свято, що завжди з тобою? Та чи насправді є таке у кожного з нас, своє, особисте?

Зазвичай, усі свята поділяються на офіційні, державні, релігійні, природничі, неофіційні, професійні, корпоративні та інші. У сучасній Україні офіційними визначено дев'ять свята. Згадаймо, такими є: Новий рік (1 січня), Різдво Христове (7 січня), Міжнародний жіночий день (8 березня), Великдень (один день в неділю), День Міжнародної солідарності трудящих (1, 2 травня), День Перемоги (9 травня), Трійця (один день в неділю), День Конституції (28 червня) і День Незалежності (24 серпня). Серед них лише одне визначено законом як державне. Це – День Конституції (ст. 161 Верховного закону). Усі інші Кодекс законів про працю України (ст. 73) визначає як свяtkovі або ж неробочі дні (три релігійні свята). Логічно було в усім зачленити свята визнати державними. Але вище правил логіки – норма закону, зокрема, стаття 35 Конституції, в якій вказано, що церква і релігійні організації відокремлені від держави. Добре, що саме свято від цього не перестає бути святом.

Не можна знайти одну-єдину відповідь на запитання: «Для чого свято?» Але воно, якщо вдуматися, не для чого, а для кого. Тим більше, що іноді важливо не стільки саме свято, скільки його очікування. Звичайно, свято – це не просто дата в календарі, певний день чи навіть ніч. Свято – це щось значно більше та вагоміше. Свято – це для душі.

Суспільно значущим і найбільш масовим, без сумніву, є День Перемоги. Дійсно, свято зі слозами на очах. Свято-пам'ять, свято-попередження, яке потрібно живим. Єдине, яке викликає в нас внутрішню гордість. А жити воно буде доти, доки жива наша пам'ять про тих, хто що Перемогу здобув.

Найбільш домашнім, сімейним був і залишається Новий рік. Символічно веселе, ялинково-мандринове свято, коли ми прощаємося з тим, що було, і чекаємо чогось нового, кращого. Це – свято віри, свято надії, які завжди потрібні усім і кожному.

Восьме Березня – свято, коли демонстративно вшановують красу половину людства і не згадують про гендерну нерівність. Не важливо, коли, хто і де це свято придумав. Таке собі весняно-статеве свято-нагадування, свято-очікування. Звичайно, воно потрібне, нехай і раз на рік.

Пасха (Великдень), Трійця, Різдво Христове – свята-традиції, завдяки яким не переривається зв'язок поколінь. Святуючи їх, у глибині душі ми віримо та підвідомо відчуваємо глибинний зв'язок не тільки з рідними і близькими людьми, а з далекими предками.

Щодо інших наших офіційних свята, тут кожен вибирає (як друга, коня та дорого) по собі та для себе. Важливо, що є право та свобода вибору. І навіть святкувати чи відзначати можна по-різному – у колі друзів, сім'ї, удвох чи навіть одноною. Але у будь-якому разі святкувати краще, ніж не святкувати. Особливо своє свято, якщо воно у вас, звичайно, є. Свято, яке завжди з тобою.

У вітчизняній історії були різні свята, не природні, політизовані чи владою призначенні. Але зміновався режим і вони забуваються. А справжнє свято – це як людська пам'ять, воно не вмирає, а передається через покоління на роки та століття.

Всього ж на сьогодні в Україні державних, офіційних, релігійних, неофіційних і професійних свят

нараховується більше ста тридцяти. Про існування деяких більшість з нас, може, й не згадується. Наприклад, у березні є День землевпорядника і Всесвітній день споживача, у квітні – День довкілля, а у червні – Всесвітній день охорони навколошнього середовища, у липні – День рибалків, День бухгалтера і День металурга, 20 липня – День шахів, у серпні – День пасічника, у вересні – День підприємця, День кіно, День танкістів і День працівника лісу. 14 жовтня (на Покрову) – День українського козацтва, а наприкінці жовтня – День рятівника. З грудня – Міжнародний день інвалідів, а 10 грудня – Міжнародний день прав людини. Чомусь останніми, аж наприкінці грудня, своє професійне свято відзначають працівники архівних установ. А першими неофіційними свята після Нового року є День соборності України (22 січня) та Тетянин день (25 січня).

СВЯТО, ЯКЕ ЗАВЖДИ З ТОБОЮ

залишилося. Деколи на неділю випадає декілька різних за значенням свята. Більше десяти свяtkovих днів у серпні, жовтні, грудні, травні, червні, менше (до десяти) – у березні, квітні та січні, а найменше, всього три – у лютому (зате які: День Святого Валентина, День захисника Вітчизни, Стрітення Господнє).

А що ж в інших країнах люди святкують? Без сумніву, що всі країни та народи святкують Новий рік. У деяких країнах, наприклад, Китаї, Росії та Казахстані Новий рік святкують два дні – 1 і 2 січня. У Великобританії та на Тайвані – аж три дні, з 1 до 3 січня. В Ізраїлі Новий рік (Рош-а-Шана) є релігійним святом і святкують його... 4-5 жовтня, а Новий рік дерев (Ту-Бі-Шват) – 25 січня.

Хо точно не святе Новий рік, таце індіанці племені амондава в джунглях Амазонки, у яких відсутнє поняття «час», а у мові навіть немає слів «рік», «місяць», «календар». Але це – скоріше, виняток з правил.

У православних всезагальними свята є Різдво Христове, Пасха (Великдень), Трійця, у мусульман – Курбан-Байрам, Ураза, в іудеїв – Пурим, Песах, Ханука.

Найбільше офіційних свята... на Тайвані, аж сімнадцять. Що ми знаємо про цю країну? Невелика за площею острівна держава. В останні роки – нове азійське економічне диво. Світове королівство напівпровідників. А ще там, виявляється, люди (тайбейці, китайці) вміють святкувати, вміють радіти. І це зовсім не впливає на зростання економіки та благополуччя людей, а скоріше, навпаки. Новий рік на Тайвані, як зазначалося, святкують три дні, китайський Новий рік у лютому – теж три дні. А ще є державні свята – День створення Республіки, День праці, Свято Матус, День молоді, аж два національні свята (обидва – у жовтні), День Конституції, а також свята на честь знаменних дат і національних героїв (День Кінг Мінг, День народження і День загибелі Чан-Кай-Ші, Свято Тунг Нг, Свято Чунг Юань, День народження Конфуція, День народження Сан Ят Сена). У лютому є ще Свято ліхтариків, у березні – Свято Арбор, у вересні – Осіннє свято.

У таких країнах як Австрія і Португалія офіційними визначено шістнадцять свят. В Австрії, в основному, це свята релігійні – Богоявлення Господнє, Страсна п'ятниця, Пасха, Вознесіння Господнє, День Святого Духа, Свято Пресвятої Діви Марії, Свято Тіла і Крові Господніх, День усіх Святих, Непорочного зачаття Пресвятої Діви Марії, Різдво Христове та День Святої Стефані.

У Португалії ж свята різні, як релігійні (Страсна п'ятниця, Пасха, Пасхальний понеділок, Різдво Христове, День усіх Святих, Непорочного зачаття Пресвятої Діви Марії), так і світські – День визво-

лення і День праці, Національне свято і День Республіки. До офіційних свята у Португалії належить і Карнавал, який проводиться у лютому.

Грузія, Греція та Німеччина офіційними, кожна для себе, визначили п'ятнадцять свят. У сучасній Грузії такими, в основному, теж є релігійні свята – Різдво Христове, Хрещення Господнє, Свята Пасха Господня, Страсна п'ятниця, Пасхальний понеділок. Крім того, День Святого Андія, День Святого Георгія, Успіння Діви Марії (Маріамбада), а також Грузинське православне свято (Светицховлоба). Святкують у Грузії День Матері (у березні), 8 березня – Міжнародний жіночий день, 9 квітня – День відновлення незалежності Грузії, День Перемоги (8 травня) і День незалежності (26 травня).

У Греції, як і в Грузії, значна кількість офіційних свята – релігійні. Але якщо у Грузії усі свята проходять протягом одного дня, то

Що і як святкує світ?

Ірландія серед своїх десяти офіційних свята теж має два Банківські вихідні (на початку травня та на початку серпня), а ще й Банківське свято у червні, а також День святого Патріка 17 березня. Іспанія не має свят, яких би за назвою не було в інших країнах. Так, на Піренеях щорічно святкують сім релігійних свята і чотири світські – Новий рік, День праці, Національне свято Іспанії (12 жовтня) і День Конституції (6 грудня). В Угорщині 15 березня святкують Річницю революції 1848-1849 рр., 20 серпня – Державне свято, а 23 жовтня – Проголошення Республіки. В Італії офіційних свята – одинадцять, з них сім – релігійні, а ще є Новий рік, День визволення (25 квітня), День праці (1 травня), День заснування Республіки (2 червня). Серед десяти офіційних свята Ізраїлю – День незалежності (12 травня), Пурим (у березні), Песах (Пасха) – перший день і Песах – останній день, Шавуот – День дарування Торі (у червні), Тиш-а-Бав, Рош-

(29 серпня), Семискорботна пані Марія (15 вересня) і День боротьби за свободу та демократію (17 листопада).

Найменше офіційних свята мають мешканці стабільної, заможної Швейцарії – всього шість, і серед них лише два світські (Новий рік і Національне свято), інші – релігійні. По одному святу на два місяці, абсолютно точно, як швейцарські годинники. Не виключено, що для швейцарців свято – це не тільки і не обов'язково вихідний. Небагато офіційних дат, а точніше святкових днів, має і Туреччина – всього сім. Можливо, і тому, що деякі свята за датами збігаються. Наприклад, 23 квітня турки святкують День національного суверенітету і День дітей, 19 травня – День пам'яті Ататюрка і День молоді. Правда, Курбан-Байрам (Ід аль-Адха) у січні вони святкують чотири, а Ід аль-Фітр у листопаді – три дні. У Казахстані встановлено десять святик, зокрема, у березні святкують Нагріз мейрам, а 1 травня – Свято єдності народів Казахстану.

Російська Федерація має дев'ять офіційних святик, серед яких більшість – державно-патріотичні, дещо «перелицовани» за назвою з радянських. Наприклад, День захисника Вітчизни (23 лютого), День Весни і праці (1, 2 травня), День згоди та примирення (7 листопада), а також День Перемоги (9 травня). З релігійних святик – тільки Різдво Христове.

У США – десять офіційних святик. Поміж них лише одне релігійне – Різдво Христове, всі інші – світські, як правило, на честь національних героїв, визначних дат чи особистостей. Так, американці святкують День Мартина Лютера Кінга (17 січня), День народження Джорджа Вашингтона (21 лютого), День пам'яті (30 травня), День незалежності (4 липня), День праці (5 вересня), а також супутникам свята – День Колумба (10 жовтня), День ветеранів (11 листопада) і День вдячності (24 листопада). Є ще й неофіційні, наприклад, День праціора, День Свободи та ін.

Шо ж до релігійних (конфесійних) святик, то у мирян православної віри їх нараховується дев'ятнадцять. Найбільш значущі: Різдво Христове, Хрещення Господнє, Благовіщення Пресвятої Богородиці, Вербна неділя, Великдень (Пасха), Трійця, День Святого Духа, Різдво Пресвятої Богородиці, Воздвиження Хреста Господнього, Покрова Пресвятої Богородиці.

У римо-католіків таких свят більше – двадцять чотири. Серед них – Богоявлення Господнє, Хрещення Господнє, Вербна неділя, Благовіщення Діви Марії, Пасха (Великдень), День Святого Духа, Свято Пресвятої Діви Марії, Трійця, Свято Тіла і Крові Господніх, День усіх Святих, Різдво Христове та ін.

В євреїв існує десять релігійних святик, зокрема, як такі: Ту-Бі-Шват (Новий рік дерев), Пурим, Песах (Пасха), Пост 9 Ава, Рош-а-Шана (Новий рік), Йом Кипур (Судний день), Суккот (Свято кущі, у жовтні протягом тижня), а також тижневе, але у грудні – свято Хануки.

Мусульмани мають одинадцять релігійних святик. Серед них (українською): День стояння на горі Арафат (20 січня), Свято жертвоприношення (Курбан-Байрам), Початок 1426 року згідно з Хіджрою, 19 лютого – День Ашура (Шахсейвасхей), 20-21 квітня – День народження Пророка Мухаммеда, у серпні – Ніч Рагайб, у вересні – Ніч очищення від гріхів, у жовтні – Ураза (початок мусульманського посту) та Ніч приречення, у листопаді – Ураза-Байрам (Свято розговіння).

З турботою про обличчя країни, можливо, і нам не завадило б запозичити такі свята, як День ветерана, День примирення нації, День пам'яті та зробити державними. День дітей і День Матері. Адже саме на ставленні до дітей і тих, хто дає життя, ґрунтуються та виховуються патріотизм. Це – наше Минуле і наше Майбутнє, без яких, як відомо, немає Держави.

Зі свят

ІІІановні друзі з «Кримської світлиці! Вітаю вас зі всіма новорічними святами! Хай усе, що вам довелося пережити у минулому році, відійде в історію як приклад дикунства сучасного буття.

Цікавих і мужніх вам авторів, стійкості у боротьбі за Україну, її мову, історію і культуру! Хай Всешишній допомагає вам в усіх ваших замислах, оберігає від напасті.

Найкращим новорічним подарунком для «КС» має бути, як на мій погляд, матеріал до друку. Ось уже який місяць я в солодких муках працюю над автобіографічною книгою «Євшан-зілля рідної мови». Надсилаю вам кілька фрагментів майбутньої книги, може, і знадобиться.

Ще раз вітаю з Новим роком і Різдвом Христовим!

Павло МАЗУР, м. Маріуполь

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ

Павло Мазур — давній передплатник і дописувач «КС». У себе на Донеччині він відомий як учитель-новатор, методист, краснавець, журналіст, письменник, автор тридцяти книг. А ще він — представник педагогічної династії Мазурів, загальний педагогічний стаж яких сягає 300 років.

Сьогодні на робочому столі Павла Івановича — рукопис нової книги «Євшан-зілля рідного слова». Сторінки сімейної хроніки на тлі історії роду і народу».

Книга — своєрідна естафета, яку автор передав від покоління, яке вже віходить, тому поколінню учителів, яке приходить.

Що ж об'єднує їх, педагогів Мазурів, таких різних за віком і вдачею, методичними уподобаннями? Відповідь одна: УКРАЇНСЬКА МОВА. ВОНИ — ЇЇ ЗНАВЦІ Й ЗАХИСНИКИ!

Майже за сто років у житті кожного із герой книги всяке бувало... Але кожен з них знову і знову повертається в лоне материнської мови, бо лише там були невміруши, невічерпні творчі джерела!

Автор ще і ще раз закликає читачів замислитися не лише про сумну долю української мови на Донеччині, але й про особисту відповіальність кожного з нас за цю долю.

«КС» публікує кілька фрагментів з майбутньої книги.

ЄВШАН-ЗІЛЛЯ РІДНОГО СЛОВА

ВЕЛИКИЙ ГРИХ
(Сповідь)

1

Я — син Поділля, це про мій край писала Леся Українка: «Красо України, Подоля!..»

Тут, у цьому благословленному краї я народився, тут пішов до першого класу, та й свої перші вчительські кроки зробив в одній із подільських шкіл.

З колиски я вступав історію, культуру, звичаї й мову подолян — складовою частину українського етносу. Пишався долею, що випала мені від Всешишнього. Думалось, що й надалі так буде скрізь і завжди... Якби ж то так...

2

Йшов 1948 рік. Уже перші дні перевезення на філологічному факультеті Чернівецького університету показали — тут українська мова присутня хіба що на відділенні української мови й літератури.

Ще гірші справи зустріли мене на «мовному фронті» в Маріуполі. Пригадую перший крок у цьому індустриальному і такому незвичному мені краї. Я молодий фахівець я написав у міськВНО заяву, заповнив листок обліку кадрів, додав до нього автобіографію, і все, як годиться, державною мовою.

Інспекторка, яка вела кадрові справи, не наважилася навіть узяти до рук мою писанину. З нездовolenim виглядом на обличчі вона прописала: «Возьмите это и перепишите как положено!..»

3

Йшли роки — п'ятдесят, шістдесят... В умовах суцільної русифікації шкіл і я поступово ставав російськомовним. І досить успішним: мої нариси й замальовки зі шкільного життя, педагогічні роздуми йшли, як кажуть, на «ура» в «Приазовському рабочем», «Донецькому комсомольці», «Учительській газеті», журналах «Народне образование», «Воспитание школьников»... Невдовзі на пропозицію «Учительської газети» я, крім роботи в школі, став позаштатним кореспондентом центральної вчительської газети по Донецькій області.

4

Так би, напевно, усе на цьому й скінчилося. Але одного разу (це було року 1964-го) майже два місяці ми всією сім'єю відпочивали на дачі знайомих, що на Рязанщині, недалеко від Константинова, батьківщини Сергія Єсеніна.

І тут з уст рязанських молодиць, що ранком зносили дачникам молоко, я вперше почув справжню, зглибоким історичним підґрунтям, російську мову. Яка ж це була красива мова! Услухаючись в її мелодію, я ніби пив парне, щойно з-під корови, молоко, пив і не міг угамувати свою мовну спрагту! Тут до мене зовсім по-іншому прийшла поезія Сергія Єсеніна, я наче доторкнувся до джерела її могутньої сили.

День у день я мандрував селами того краю, услухався в милозвуччя народної говірки, милувався різь-

бою по дереву, що прикрашала тамтешні оселі.

5

Ось тут, на Рязанщині, мені, поглянувшись з діда-прадіда, уперше стало соромно.

Я зрозумів, що донецький мовний суржик нічого не має спільног з мовою росіян центральних губерній, і мої друковані опуси, що навіть не раз відзначалися на різних творчих конкурсах, то наче квітки, зроблені з паперу, — вони були яскравого кольору, але без запаху, безплідні, мертві від народження... У них не відчуvalася історична глибина мовної культури росіян. Її не могло бути, бо це те, що відкладається століттями в підсвідомості роду, поступово накопичується й передається від покоління до покоління.

Я ж був у полоні примітивного мовного суржiku, а в нього, через певні історичні обставини, тут, на Приазов'ї, не було коріння.

Згодом я вичитав в одній науковій праці з мовознавства: для того, щоб засвоїти чужу мову на творчому рівні, потрібно не менше чотирьох поколінь жити в певному мовному оточенні.

І я запитав себе: що ж ти, нерозумненіття, тепер уже донецького краю, наробило, відщурившись у своїй журналістській і літературній творчості від матусинії мови? Подумай, бо ти сків великий гріх. Але у тебе з'явився чи не єдиний шанс змінитися на краще. Скористайся ним... Іди й уклоняйся в ноги рязанським бабусям, що напоумили тебе... Подякуй їм за науку!

6

Здавалося, що всі проблеми вирішенні! Якби ж то так!.. Проблеми, вишкіривши зуби, оточили мене з усіх боків, вони боляче кусалися.

Приїхавши в Маріуполь, я засів за своїм робочим столом, щоб написати добірною українською мовою нарис, який був мені раніше замовлений... і не зумів! На столі з'явився російсько-український словник. Це вже була трагедія, у моїй мовній пам'яті обірвалася нитка, що з'явувала мене з життєдіяними мовними джерелами моєго роду! Потрібні були кілька років каторжно-солдокі праці, щоб відновити свою творчу фактуру. І ось надійшла перша обнадійлива звістка.

Не знаю, яким чином моя книжка «Колиска земської народної школи. Сторінки біографії Миколи Олександровича Корфа» потрапила до рук Івана Михайловича Дзюби, академіка, доктора філологічних наук, професора. У моїй уяві це був мовний суддя найвищої категорії.

Іван Михайлович прочитав мою скромну працю і написав листа своїм знайомим у Маріуполь, там були такі рядки: «Хто такий Павло Мазур? Я прочитав його книжку «Колиска земської народної школи». Дуже цікава. Написана кваліфіковано. Гарною українською мовою. Жаль, тираж мізерний, але це тепер типово для більшості видань...»

За шістдесят років активного літе-

ратурно-творчого життя я отримав чимало нагород різного гатунку, але доброзичливий відгук на мою книжку Івана Михайловича Дзюби — то найдорожча, найвища для мене нагорода, то свідчення того, що я повернувся в мовне лоно свого народу.

7

Ні, я нікого й ні до чого радикального не закликаю, тим більше не хочу кинути тінь на мову російського народу. Кожен «блудний син» в умовах панування в тому чи іншому регіоні мовного суржiku має пройти, спокуточчи гріх, свій тернистий шлях. У мене він склався таким, як я розповів на сповіді. А читач чи слухач, ознайомившись з моїми нотатками, зробить для себе, якщо в тому буде потреба, свій вибір.

***

...Я ще й ще раз припадаю до ніг рязанських жінок, знову читаю й перечитую з насолодою вірші їхнього виховання Сергія Єсеніна. Усі вони, не підозрюючи того, вивели мене з мовних манівців на шлях до рідної мови, якою, переливаючи її у свою діті, співали над моєю колискою матуся — Подільська Мадонна.

ЛЕБЕДИНА ПІСНЯ

1. МАМИНІ УРОКИ

...Раз у раз повчала нас матінечка: «Діти, змалку наполегливо вичіться всьому. Бо ніхто не знає, як складається ваша подальша доля... Знань і умінь ніколи мало не буває...»

Особливо дбала маті про свою молодшу доньку — Світлану, мою сестру. Привчала її до кравецької справи, і до вишванин, плетіння, витинанок, кулінарії, поступово вводила у світ народних звичаїв, подільського фольклору... Може, що з'ягдиться... Ніби у воді ливилася матуся...

Першим із сімейного гнізда вилетів у студентський край я.

Потім прийшла черга Світлани. Вона стала студенткою українського відділення Кам'янець-Подільського педагогічного інституту. Це був вибір за покликанням. Сестрі вже вміяла відправлятися в мірях творча робота зі школлярами.

Але через сімейні обставини склалося так, що Світлані довелося все подальше життя провести в підмосковному місті Жуковському. Тут про роботу за фахом і мову бути не могло. Сестра змушенна була оформитися на роботу в одній з міських школ учителькою обслуговуючою праці. Як їй у спілкуванні з ученицями згодилися мамині уроки! Працювала сестра так, що невдовзі була призначена на громадських засадах методистом з праці Московського обласного інституту відмінної відзнаки.

***

А ще, пам'ятається, батьки переймалися тим, аби ми, їхні діти,

росли громадсько активними українцями, мали усталені погляди, ніколи не поступалися своїми принципами, не зазирали утесливо в очі нащальству, пам'ятали, якого ми роду-племені.

Тому тільки-но в Москві виникло українське земляцтво «Славутич» (його тоді очолив космонавт Павло Попович), сестра поспішила туди, стала одним із активних членів товариства.

І її громадська діяльність була гідно поцінована. Свідченням того була, зокрема, її участя, починоючи з 1991 року, в складі делегації українців столиці Російської Федерації в роботі засідань усіх п'яти Світових конгресів у Києві.

Правда, після поїздки на V Всеукраїнський форум українців у серпні 2011 року повернулася Світлана на

ленено вчителькою, мала педагогічний досвід.

У нашій школі зібралися ентузіасти, патротично налаштована українська інтелігенція, у такому складі міжнародно працювали чотири роки. Про якусь оплату праці не могло бути й мови!

Школа користувалася авторитетом у населення, дітей ставало все більше і більше, ми розділили їх на три групи: молодшу, середню й старшу. Я вирішила працювати з молодшою групою.

Якісно інструкцій, методик, підручників не існувало. До всього доводилося доходити самостійно. Для мене взірцем служив досвід роботи «Школи радості», про який так яскраво й переконливо розповів на сторінках своїх творів видатний український педагог Василь Олександрович Сухомлинський. Мені дуже хотілося, щоб і наша недільна школа стала для кожного з вихованців справжньою Школою радості, своєрідним куточком України.

На нашими «учнями» були не лише малечі, але й їхні батьки (а особливо бабусі дітей). Усі вони охоче сиділи на уроках, де отримували можливість почути українську літературну мову, українські народні пісні, помилуватися українськими вишиванками... Інколи я помічала в старечих очах слези — чи то суму, чи радості?

Не потрібно дум

ПРО ШКОДУ Й КОРИСТЬ ТАВТОЛОГІЇ

7 січня у Севастополі біля колишнього Українського культурно-інформаційного центру (УКІЦ) відбулися Різдвяні гуляння. З назви Центру, з приходом нового директора Тетяни Зеніної, випало слово «український», які він став називатися просто культурно-інформаційним. Таблиця зі старою назвою зникла, а нову ще не приладнали. На мое запитання щодо цих змін пані Зеніна відповіла, що в попередній назві була помилка: Український культурно-інформаційний центр Міністерства культури України – так казати не можна, бо українській і Україні – це, на її думку, тавтологія.

УКІЦ заснований на базі Палацу культури рибалок згідно з рішенням Кабінету Міністрів України від 30 січня 1996 року та Наказом Міністерства культури і мистецтв України № 88 від 22 лютого 1996 року «...з метою сприяння процесу відродження і розвитку української національної культури та культур народів, які проживають у Криму, поширення надбань української культури, міжнародального співробітництва у сфері професійного і народного мистецтва та культурно-масової роботи». Виконуючи поставлені державою завдання, цей заклад за 15 років увійшов до культурного простору Севастополя, змішившись з друзів та прихильників.

У Центрі традиційно проводилися заходи до міжнародного дня рідної мови, на яких можна було почути не лише українську, а й російську, білоруську, греку, вірменську, азербайджанську, німецьку та інші мови народів, що населяють Крим. Щороку тут збиралася дружів кримськотатарський «Наврез-Байрам», молдавський «Мерцишор», єрейський «Рош-Га-Шана».

На конкурсах української мови імені Петра Яцика, читців творів Тараса Шевченка збиралася фахівці з провідних ВНЗ міста, які з них за 15 років не помітив тавтології у назві Українського культурно-інформаційного центру. Тетяна Вікторівна Зеніна за фахом – не лінгвіст, проте помітила й виправила її на свій розсуд.

До речі, зміни відбулися не лише

у назві закладу: з бібліотеки зникли всі періодичні видання. Так сталося, що не вистачило коштів, аби прикрасити новорічними кульками ялинку, яку встановили перед Центром. Й тоді була знищена річна передплата всієї періодики. 1000 привезень, вже витрачену на передплату, повернули з пошти назад. Не пощастила нова керівниця наявіть газету «Культура і життя». Дізнавшись про такий стан справ, голова Союзу українок Богдана Процак на кошти громадської організації встигла передплатити для бібліотеки Центру «Кримську світлицю», статків.

Різдвяні свята вперше проходили не в приміщенні Центру, а перед ним й на відміну від попередніх років відрізнялися цілковитою непродуманістю сценарію. Веденими програмами двома ведучими, які заговорили російською й українською мовами, ще можна сприйняти. Але чергували обрядові сцени українського Різдва з піснями: «Хмуриться не надо, Лада...», «Эх гуляем, так гуляем! До рассвета зажигаем!...»

Аби залучити до дійства глядачів учасники сходили з тимчасово побудованої сцени й, скоже, забувили повернутися назад, бо режисер Центру змушена була бігати й заливати їх повернутися на місце.

Російська попса у поєднанні з Різдвяним вертепом, нетверезими дядечками, які вискачували у коло танцювати, й діллахами, яких відпустили бавитися батьки, – все це нагадувало повний безлад, але називалося Різдвяними гуляннями. Машина, на якій підвезли автомобіль з гарячою кавою та пиріжки, стояла майже впритул до кількох столів з виробами, сплетеними з бісеру, та шитими ляльками.

Дивитися на все це було сумно й прикро, бо в УКІЦ, зазвичай, готовили сценарій, який відтворював традицію святкування Різдва в українських родинах.

На вишиту скатертину обіднього столу клали декілька оберемочків

сіна – як нагадування Віфлеємських ясел. Глава родини вносив сніп пшениці (лідух) – символ багатого врожаю, промовляв молитву і традиційне вітання Різдва: «Христос народився!» які присутні відповідали: «Славім Його!»

Українці розпочинали святкувати Різдво з відвідин церкви. Це була радісна, але спокійна подія. У багатьох регіонах колядувати починали лише на другий день свята. Заходячи на подвір'я, колядники просили дозволу, і коли господар зголошувається, починали виставу з пісень, жартівливих сценок, бажали господарю та його родині щастя, здоров'я, статків.

Напередодні Різдва господині готували куточок та узвар. За традицією на Святвечір мало бути 12 пісних страв.

До Різдва ретельно прибрали в хатах, квітами розмальовували комини, застеляли нові рушники. У підготовці до Різдвяних свят була задіяна вся родина.

Богослови й сьогодні вважають, що Свята ніч має непересічне значення для цивілізації, адже нинішнє літочислення ведеться від Різдва Христового.

Усі ці звичаї щороку відтворювали у сценаріях народознавці, працівники УКІЦ. Дійство проходило цікаво, весело, у приміщенні, а не на вулиці, як цьогоріч.

Хочеться сподіватися, що такі спроби знівелювати українські звичаї у стінах культурно-інформаційного центру – не навмисні, й нове керівництво у подальшому уважніше поставиться до надбань культури українського народу.

Що ж до тавтології, то у Севастополі так мало уважки однокореневих слів зі словом Україна, що у словосполученні Український культурно-інформаційний центр Міністерства культури України вона виконує роль підсилення. Думається, фахівці саме це й мали на увазі, створюючи в 1996 році у нашому регіоні цю оазу української культури.

Лідія СТЕПКО

м. Севастополь

КОНЦЕРТ – ЯК МОЛИТВА...

ГРАНДІОЗНЕ ПІСЕННО-ТЕАТРАЛЬНЕ ДІЙСТВО «ДЕСЯТЬ ГОСПОДНІХ ЗАПОВІДЕЙ» ВІДБУЛОСЯ НАПРИКІНЦІ ГРУДНЯ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ПАЛАЦІ МИСТЕЦТВ «УКРАЇНА»

«Десять Господніх заповідей» – це унікальна, цікава, важлива культурологічна акція. Немає більш розуміння, більш доцільних настанов, порад для людини, ніж заповіді, записані у Святій книзі», – говорить напередодні концерту на прес-конференції в УКРІНФОРМі автор проекту – відомий поет-пісняр, народний артист України Вадим Крищенко, який написав тексти та сценарії свята.

«Це не канонічне дійство – в ньому звучать пісні і драматичне слово. Воно побудоване на українських традиціях і мелодіях. Є багато нового. Ми хочемо зробити це трохи незвично, і враження буде незвичайне», – додає поет.

За його словами, ідея перевести Господні заповіді на пісенний лад, донести їх до глядача виникла на початку нового століття. Тоді їх вперше було поставлено відомим режисером Борисом Шарварком. Нині ж це дійство оновлене, перероблене, зовсім інше, в ньому багато нових пісень і сцен. «Тут інше бачення, інший підхід. Це не можна назвати просто концертом – це пісенно-театралізоване дійство», – наголосив В. Крищенко.

До постановки залучені потужні і цікаві творчі сили, зокрема, режисер свята – заслужений діяч мистецтв України Дмитро Чиріпюк, художник – лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка Марія Левицька. «Дійство максимально наблизжене до драматичної вистави – і, можливо, стане прообразом майбутньої рок-опери чи мюзиклу. Хочеться зробити дуже духовний, ліричний, красивий захід. І щоб це залишилося в душах», – сказав Д. Чиріпюк.

На глядачів очікувало ноу-хау – вистава ілюструвалася зображеннями полотен Рафаеля, Рембрандта, Босха, Мікеланджело, картин сучасних художників.

«Але для мене головне – щоб глядач не аплодував, а звернувся в душі чи до Бога, чи до себе, вслушався в ці слова, в цю музику», – зазначив режисер.

«Для мене задоволення і щастя – співати у цій Поемі, передати молоді високу духовність, яка є у цьому творі», – наголосив корифей української сцени – народний артист СРСР, Герой України Дмит-

ро Гнатюк. До участі в постановці «Заповідей...» залучено зірковий склад, окрім Дмитра Гнатюка, це, зокрема, Оксана Білозір, Іво Бобул, Іван Попович, Надія Шестак, Павло Дворський, Ольга Макаренко, Віктор Шпортько, Микола Свідюк, Павло Мрежук, Фемій Мустафаєв, Михайло Брунський, Ольга Ошитко, капела «Думка», театр сучасної хореографії «Сузір'я Аніко» та багато інших.

На виставі було багато молоді – студенти і викладачі багатьох столярних вищих навчальних закладів, глядачами стали також учителі з Шевченкового краю, з Житомирщини, Київської області. Частину квітків передали для пенсіонерів, інвалідів.

Дійство «Десять Господніх заповідей» відбулося за підтримки Міністерства культури України та Фонду мистецтв «Амадеус».

На фото: Вадим Крищенко та Павло Дворський

* * *

Кореспондент «Кримської світлиці» побував на цьому унікальному пісенно-театралізованому дійстві і взяв інтерв'ю у Вадима Крищенка, яке незабаром буде опубліковано в «КС». А сьогодні пропонуємо увазі читачів поетично-пісенне відтворення В. Крищенком «Господніх Заповідей» (стор. 9)

ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ БОЖИХ

Напевно, ні для кого не є таємницею той доконаний факт, що Бог є Любов. Але, на жаль, не всі розуміють ту істину, що Люблячий наш Отець дає нам Свої Заповіді – не як тягар чи обуз, а як милосердя. Щоб, виконуючи їх, людина мала успіх у цьому земному житті і вічне щастя у Небесній Батьківщині. Саме тому не зайвим буде нагадати багатьом людям ці, такі знані, і в той же час не досконало зрозумілі Божі Заповіді.

Закон Божий – Десять Заповідей Божих, у яких міститься норматив відносин між людиною і Богом – у первих трьох; у решті семи – між людиною і біжнім.

Вони написані не випадково саме в такому порядку.

1. Я – Господь, Бог Твій: не матимеш інших богів, крім Мене.
2. Не взвивай намарне імені Бога Твого.
3. Пам'ятай День святий святкувати.
4. Шануй батька й матір твоїх, щоб тобі добре було і щоб довго ти прожив на землі.
5. Не вбивай.
6. Не чини перелобу.
7. Не кради.
8. Не свідчи неправдиво на біжнього твоого.
9. Не пожадай жінки біжнього твоого.
10. Не пожадай нічого того, що є власністю біжнього твоого.

Я — ТВІЙ

(Заповідь перша)

— Я твій... І хай не буде в тебе інших, — Сказав Господь, подумавши про нас, Подумавши про праведних та грішних, Шоб світ позувся кривди і образ, Щоб не ішли ми совісті супроти Й лихе в собі зуміли побороти. І, пересиливші зневір турботи, Шоб ми повірили, що є Господь. Віри одівчина потреба Сяйром ляга на чолі, Чуємо слово із неба, Чуємо слово землі. Дзвони гудуть малинові, Родить жвівцю кора. Чуємо слово любові, Чуємо слово добра.

Хай спадок батька передіде до сина І стане зрозуміло всім сповна, Що права на усі віки єдина Й краса людська на всі віки одна. Нашарування довгих літ зітерши, Нехай звучить, як вірності сурма, Святої Книги заповідь найперша: Я — твій. Ти інших не шукай... Нема!

Віри одівчина потреба Сяйром ляга на чолі, Чуємо слово із неба, Чуємо слово землі. Дзвони гудуть малинові, Родить жвівцю кора. Чуємо слово любові, Чуємо слово добра.

НЕ ПРОМОВЛЯЙ ДАРЕМНО

(Заповідь друга)

Перейдено всі грані допустимі, І сором закотився у бедлам... У цім ядучім непрогляднім дімі Вже вогника не залишилось нам. І все ж не хочеться у те повірить, Що зогнила душа твоя моя. В липких словах облуди та зневіри Не треба згадувати святе ім'я. Що варти у житті слова? — Спитаю знову.

Чого ж болить так голова Від непродуманого слова? Слова — як скосена трава, Прив'ялі радість і тривога... Але не граймось у слова, Що звернути до Бога.

Ми думаємо, що все на світі можем, Ми думаємо, що обідем гріхи І Книги мудрої законі Божі Вже відлетіли, наче порохи. Любов і віра — це небесний витвір, Всі повертає на круги своя... Подумай сам про себе

й без молитви

Не промовляй ти Господа ім'я. Що варти у житті слова? — Спитаю знову.

Чого ж болить так голова Від непродуманого слова? Слова — як скосена трава, Прив'ялі радість і тривога... Але не граймось у слова, Що звернути до Бога.

НЕ СОТВОРИ СОБІ КУМИРА

(Заповідь третя)

У світі перекручені і обману, Де стільки хитрих і кривих дзеркал, Там, де з добрим сковане погане, — Так важко віднайти свій ідеал.

Шукай його не зором, а душою, Не вір усьому тому,

що блищиць, —

Лиш Боже слово з мудрістю своєю Нас надоумить, як на світі жити. Не сотвори собі кумира — ні, Бо можна так продатись сатані. Перед багатством ти не падай ниць, Не придивляйся до вибліску дрібниць.

Кумира іншого собі не сотвори, Бо Господу все видіться згори: Чим ти живеш і що бажаєш ти, Чи ти — з добра,

чи ти — із марноти.

Хоч ти правитель, скупаний у славі, Таких, як ти, нема, здається, двох... Але не вір у вигадки лукаві, Бо й над тобою судія є — Бог. Якщо ми заповідь цю будем пам'ятати,

то не потрапим в пастку із оман. Один лише образ —

на хресті роз'ягтий Обереже нас од болючих ран. Не сотвори собі кумира — ні, Бо можна так продатись сатані. Перед багатством ти не падай ниць, Не придивляйся до вибліску дрібниць.

Кумира іншого собі не сотвори, Бо Господу все видіться згори: Чим ти живеш і що бажаєш ти, Чи ти — з добра,

чи ти — із марноти.

СВЯТО

(Заповідь четверта)

Для праці й клопоту — шість днів, А сьомий — це для відпочинку. Так давній звичай повелів, Згадавши чоловік я жінку. А відпочинок пахне нам, Як молоде татарське зілля... Спочинок спині та рукам, Бо вже прийшла свята неділя. Неділя, неділя, неділя — Це свято людей і землі. Сорочка вишивана біла І хліб запашний на столі. Неділя, неділя, неділя — Турботного тижня вінець. В неділю справляють весілля, Частують від широких сердець. За дніми дні, за дніми дні — Їх називалося багато... Турботи всі свої земні Залиш хоча б на день — на свято. Сил наберися у цей день, Шоб легшо здаль дорога. Залиш цей день ти для пісень, Залиш для церкви і для Бога. Неділя, неділя, неділя — Це свято людей і землі. Сорочка вишивана біла

Не убий! — хай котить передзвоном, Долітає до людей, мов грім. Не убий! — ні словом, ні законом, Ні жорстоким пострілом своїм. Не убий! — натягаються жили, Бо немов кричить душа сама. Не убий! — високе право жити Відібрать ні в кого прав нема.

ПЕРЕЛЮБСТВО

(Заповідь сьома)

Любов бува свята і грізна... Ні, я нікому не судя, Те слово не пече, не ріже, Bo взяте з Біблії життя. Хай заховається гордина, Bo це стосується усіх: Йди до любові — де святыня, Обходь спокусу — там, де гріх. Без люті, страху і злоби Хай доліта, як грім із неба: Люби, люби, люби, люби, Та перелюбствується не треба. Вслухаймося у мудре слово, Шоб голос віри не затих, Відчуймо, що добра основа Захована у нас самих. Хоча каміниться дорога, Та кожний хай собі збагне:

Вадим КРИЩЕНКО**ВСЛУХАЮЧИСЬ У ЗАПОВІДІ ГОСПОДНІ**

Отець Іван, настоятель церкви Покрови Пресвятої Богородиці в селі Перевальному Сімферопольського району. Фото О. Носаненка

ШАНА

(Заповідь п'ята)

Неправда, — все мов продается: Давай готівку — і несі. А як людське гаряче серце Ти покладеш на терезі?

Не все, не все мініяти можна — Спинись, задумайся на мить. Є заповідь одівчина, Божа, Шо краще золота блишиць. Шануймо батька,

шануймо матір — I нам воздається теж добром. Хай буде шана в кожній хаті I дух сімейства за столом. Шануймо батька,

шануймо матір — Nam каке Біблія свята. I щастям будемо багаті На всі часи, на всі літа. Слови ці треба повторяти, Bo в них основа доброти. Коли б не батько і не маті, Чи був би на цім світі ти?

Слови ці треба змалку вчити — В них світіть істинна стара: Коли в добрі батькі і діти — Тоді всім вистачить добра. Шануймо батька,

шануймо матір — I нам воздається теж добром. Хай буде шана в кожній хаті I дух сімейства за столом. Шануймо батька,

шануймо матір — Nam каке Біблія свята. I щастям будемо багаті На всі часи, на всі літа.

НЕ УБИЙ

(Заповідь шоста)

Найгірше — це смерть. Був на світі — й нема: Лишився лиша горбик похилий... Спинися, спинися Той, хто руку здійма, Щоб іншого звести в могилу. Вбиває, вбива Нас чорнобильський біль... Незвідані армагеддони На голову нашу Упали звідкіль, Порушивши Божі закони? Не убий! — хай котить передзвоном, Долітає до людей, мов грім. Не убий! — ні словом, ні законом, Ні жорстоким пострілом своїм. Не убий! — натягаються жили, Бо немов кричить душа сама. Не убий! — високе право жити Відібрать ні в кого прав нема.

Замовники зла Не збивають вже цін За владу, за грошки чорні. I кілер якраз Наладнав свій приціл, Щоб вціліти прямо у скроню. Загострений ніж Кров'яниться в руці... Ні, кров'ю він хай не багриться, Bo рано чи пізно Живі та мерці На суд будуть вести убивцю.

КРАДІЖКА

(Заповідь восьма)

Жорстокий час вже дуже часто Навчає всіх брехати й красти, Гукає збоку та згори: Не бійсь, кради собі, бери. Бери чуже, неси із хати, Бери потроху й побагато, Бери в сиріт, бери у вдів, Бери, хто скільки взяти зумів. Не укради — не клич біди, Не вкрай ім'я свое ганьбою. Там, де уяв, там поклади, Tieu ж поклади рукою. До зла страшного не ходи, Спокусу віджени ворожу. Не укради! — носи завжди в душі пересторогу Божу. Не обиди лиху провину — Обкрасти можна і людину, Не будь байдужим до незгод — Обкрасти можна і народ. Крадіжка нишпорить у світі, Заманює у хитрі сіti, Ale зі злом, яке без меж, Ніяк до щастя не дійдеш. Не укради — не клич біди, Не вкрай ім'я свое ганьбою. Там, де уяв, там поклади, Tieu ж поклади рукою. До зла страшного не ходи, Спокусу віджени ворожу. Не укради! — носи завжди в душі пересторогу Божу.

ЛЖЕСВІДОК

(Заповідь дев'ята)

Всіх просим встати. Суд іде — Чи суд земний, чи суд небесний, Не обмине ніхто й ніде Ухвал правдивості та честі. Повір — розставить всіх життя. Не зваживши на імідж дутій... Без свідка — мовчазний суддя. I свідком цим ти можеш бути. Правди не поруш, Клятви не поруш — Не глумись над нею.

Дорога до Храму

Hi, не бажай ти лиха близньому, На те звемся ми людьми. Горнімось до земної вроди, Bo заздрість дика і сліпа. Хай нами лютя не верховодить, Неправда зла не підспина. Добродію, схились до мене, — Порадником для мене стань — I буде світ благословенним Од світла ширіх поривань. Не відбирай здобутку близнього I не бажай його майна. Хай чорне зло в пориві хижому Не б'є, як блискавка страшна. Нехай веде нас дніми й тижнями Відлуння Божої сурми. Hi, не бажай ти лиха близньому, На те звемся ми людьми.

ВОЗЛЮБІМО БЛИЖНЬОГО

Спасіння — у добри, спасіння — у любові, I це стосується, напевно, нас усіх. Чого ж ми носимо у серці та у слові Отруту заздрості та злости вічний гріх? Нехай не топче нас неправди битий чобіт... Зустрівши близнього, хай відчуття твоє Душі признається, що у людській подобі Це сам Господь правицю подає.

Возлюбімо близнього як самих себе — Хай це усвідомить той, хто з людей гребе.

Возлюбімо близнього — тихо, без прикрас: I любов Всешишного теж зігріє нас.

Возлюбімо близнього з відчуттям тепла — Й певен, що поменшає в цьому світі зла

I засвітить радістю небо голубе... Возлюбімо близнього як самих себе. У битві давнішній безчесності та правди, В куточку заховавшись, ти не стій, Bo люди просять помочі й поради, Для них потрібний ширій відгук твій.

У вік жорстокості та перебитих істин Господню заповід нам треба повторить

I написати її на найвиднішім місці Як вищу мудрість двадцять століть.

Возлюбімо близнього як самих себе — Хай це усвідомить той, хто з людей гребе.

Возлюбімо близнього — тихо, без прикрас: I любов Всешишного теж зігріє нас.

Возлюбімо близнього з відчуттям тепла — Й певен, що поменшає в цьому світі зла

I засвітить радістю небо голубе...

Возлюбімо близнього як самих себе. Ідути ченці старої Лаври — Вбирають серцем Божу суть. Хоч сонце б'є у всі літаври — Вони у чорному ідути. Обличчям на ікони схожі, Легка задума на чолі.

Вони — немов повпреди Божі На цій згріваній землі. Господу помолимся за усе і всіх, І щоб не впасти в скверну нам, обмінити гріх.

Господу помолимся за усіх і все, може, змилосердиться, від ганьби спасе.

Всі ми, всі ми грішники, що не говори, Тож підняті не бійтесь очі догори.

Господу помолимся, бо давно пора — Во спасіння наших душ,

правди і добра. Хоч в темному, а тіні світлі, Ідути ченці у Божий храм.

Вони живуть на цьому світі, щоб совісніше стало нам.

Я близьче підійду і стану, щоб уловити кожен рух, із серця відігнати оману

І оживити небесний дух.

Господу помолимся за усе і всіх, щоб не впасти в скверну нам, обмінити гріх.

Господу помолимся за усіх і все, може, змилосердиться, від ганьби спасе.

Всі ми, всі ми грішники, що не говори,

Тож підняті не бійтесь очі догори.

Господу помолимся, бо давно пора —

Во спасіння наших душ, правди і добра.

ЧЕНЦІ

Ідути ченці старої Лаври — Вбирають серцем Божу суть. Хоч сонце б'є у всі літаври — Вони у чорному ідути. Обличчям на ікони схожі, Легка задума на чолі. Вони — немов повпреди Божі На цій згріваній землі. Господу помолимся за усе і всіх, щоб не впасти в скверну нам, обмінити гріх. Господу помолимся за усіх і все, може, змилосердиться, від ганьби спасе. Всі ми, всі ми грішники, що не говори, Тож підняті не бійтесь очі догори. Господу помолимся, що не говори, Тож підняті не бійтесь очі догори. Господу помолимся, що не говори, Тож підняті не бійтесь очі догори. Господу помолимся, що не говори, Тож підняті не бі

РОЗСТРІЛЯНИЙ САД

**ДО 120-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО ВЧЕНОГО-САДІВНИКА
ТА ОРГАНІЗАТОРА ВІТЧИЗНЯНОЇ НАУКИ, ПРОФЕСОРА ВОЛОДИМИРА СИМИРЕНКА**

(Продовження. Поч. у № 47-49,
50-52 за 2011 р.)

Професор Володимир Симиренко спочатку на Мліївській дослідній станції, а потім і в організованому ним у Києві Всесоюзному інституті південних плодових і ягідних культур зібрав провідні наукові сили. Як уже зазначалося, там працювали найдосвідченіші вчені з плодівництва, селекції, агрометеорології, фізіології, захисту рослин, агрономії та технічної переробки плодів. Це дозволило перетворити Мліївську дослідну станцію і новостворений Інститут у Києві в головний методичний та координаційний центр з питань садівництва не лише України, але й всього Союзу. Симиренківській науковій установі методично були підпорядковані майже всі існуючі в країні мережі науково-дослідних станцій: у Криму, Придністров'ї, на Північному Кавказі, республіках Закавказзя і навіть у Середній Азії. Для більшості з них, у тому числі і для Кримської дослідної станції садівництва, учений особисто складав програми наукової діяльності.

Володимир Симиренко дбав про матеріально-технічну базу дослідної станції оснащенням її новітнім обладнанням та приладами, оскільки добре розумів, що це є запорукою успіху роботи кожної установи. Видатний учений та організатор науки з першого дня керівництва Мліївською станцією розпочав будівництво нових приміщень: адміністративно-лабораторного корпусу, лабораторії розсадництва та насінництва, вегетаційного будинка та інсектарію.

Дивовижної краси адміністративний корпус, збудований наприкінці 20-х років минулого століття, і сьогодні є одним з кращих та архітектурно досконаліших серед мережі науково-дослідних установ України. Як розповідали сестра та донька Володимира Левковича, аби вчасно завершити будівництво цього корпусу, вчений продав навіть родинні коштовності. Чи не є цей

жертвовий вчинок свідченням високої моральності, чесності та виняткового патріотизму цієї людини, звинуваченої справжніми злочинцями, злодіями та бандитами у ворожій діяльності проти держави та свого народу.

Володимир Симиренко став засновником перших українських часописів з садівництва та виноградарства. За його редакцією упродовж 1925-1930-х років виходив «Вісник садівництва, виноградарства та городництва», а в 1930 році — «Садівництво та городництво». На початку 30-х років, у часи кривавого наступу сталінщини на українську культуру та науку, обидва часописи припинили своє існування. Відтоді Москва позбавила Україну, одну з найбільших садівничих країн світу, права видавати свій часопис з садівництва, виноградарства та городництва і зосредотила його видання у Москві. У полі зору вченого завжди перебували кращі досягнення зарубіжної науки. У 1932 році він здійснив переклад з німецької мови та підготував до друку вельми знаний тоді «Підручник садівництва» Греля, редактував низку наукових праць, перекладених з російської мови.

Працездатність та творчі можливості Володимира Левковича були вражаючі. Використовуючи власні дослідження та узагальнення багатьох зарубіжних і вітчизняних літературних джерел, він написав понад 200 друкованих аркушів різноманітних наукових праць. Серед них і підручники для ВНЗ, і наукові монографії з садівництва, і видання для фахівців середньої та нижчої ланок, і численні статті в часописах. В автобіографії, написаній напередодні арешту (мабуть, учений готовив її на вимогу слідчих), він сам перелічує свої найвизначніші наукові праці: «Плодовий розсадник» (1929 р., 24 др. арк.), «Плодові сортименти України» (1930 р., 32 др. арк.), «Часткове сортознавство плодових рослин» (здано до друку в 1932 р., 75 др. арк.).

Тривалий час Володимир Симиренко працював над грунтовною працею «Виробництво садівного матеріалу» (45-50 др. арк.), яку мав намір завершити у 1933 році.

Аби усвідомити глибинність і небезпечно конфлікту для Володимира Симиренка з мічурінцями, необхідно хоч побіжно зупинитись на ідеологічній спорідненості Івана Мічуріна з кремлівськими можновладцями.

Кремлівський владі дуже імпонувало мічурінське гасло про докорінне перетворення природи та безжалісне инищення усталених зв'язків у ній. Саме більшовицький режим започаткував широкомасштабні авантюрні експерименти з перебудови не лише суспільства, але і природи на 1/6 земної кулі.

Послужливий садівник добре засвоїв більшовицькі ідеологічні постулати. Недарма ж один з пропагандистів мічурінсько-лісенківського вчення «академік сталінського призиву» І. I. Презент назначав, що мічурінське вчення та досягнення «исключительно ценны для нас в идеологическом отношении». I. В. Мічурін мав винятковий політичний інлю. Він і привів приголубленого ще Леніним козловського садівника-аматора до табору «великого вченого всіх часів і народів» Сталіна, який саме тоді висунув грандіозний проект глобального перетворення природи та більшовицького наступу на посуху. Витворений у Кремлі батько советської агробіології, який усе життя прожив у регіоні достатнього зволоження і ніколи не займався проблемою посухи, з більшовицьким ентузіазмом та з рішучістю дилетанта береться за її негайнє вирішення. Аж до самої смерті тиражуватиме він усілякі патріотичні звернення до партійних інстанцій та уряду про необхідність масових лісонасаджень на півдні Росії та в Середній Азії. У своєму зверненні до XVI з'їзду ВКП(б) у 1930 році заідеологізований Мічурін висуває ідею влаштування в колгоспах і радгос-

пах ланів-садів. А в листі до М. Горького (мабуть, розраховуючи на літературне увічнення та широку рекламу) пропонує створити грандіозну лісову смугу між Уральським хребтом та Каспійським морем, в середньоазіатській пустелі — створити зелений килим з рослин-ксерофітів, а в Каракумах — розвести істівні кактуси.

I як не дивно, всі ці маніакальні ідеї серйозно сприймалися в урядових установах і отримували бурхливі оплески на партійних нарадах та з'їздах. Зauważмо, що автор цих хворобливих ідей ніколи не вийдив за межі Козлова, а географічні простори, які він збирався облаштувати, споглядав лише на шкільній мапі. Про все це ми говоримо не заради компрометації «великого перетворюча природи» і не для того, аби акцентувати увагу на авантюристичній сутності «бессмертного мічурінського вчення». Час і життя вже розставили і ще розставлять все на свої місця, віддавши кожному належне. Адже колишні ідоли і штучні велетні вже в наших очах перетворилися в кримінальних злочинців та стали просто малими і буденно-сірими.

Створивши в 1930 році Всесоюзний інститут південних плодових і ягідних культур у Києві, професор Володимир Симиренко обговорював зі своїм старшим товаришем, президентом Всесоюзної академії сільськогосподарських наук та директором славетного ВІР у Ленінграді академіком Миколою Вавиловим можливість відкриття інститутської мережі дослідних станцій навіть у Підмосков'ї та у Мічурінській вотчині на Тамбовщині. Зухвалу ідею мічурінське оточен-

Володимир Симиренко з Матвієм Щербінію, згодом страченим НКВС. 1931 р.

ня зустріло досить насторожено, якщо не вороже. Там добре усвідомлювали, що присутність симиренківської наукової школи європейського рівня на своєму порозі є велими загрозливою для мічурінців та особисто улюбленця Кремля Івана Мічуріна. Культ останнього, витворений через кілька років після смерті Леніна, наприкінці 20-х — на початку 30-х років уже перебував в апогеї. Його вшанували академічним званням, нагородили найвищими урядовими відзнаками, виділили особистий автомобіль і ще до смерті його рідне місто Козлов переіменували у Мічурінськ. Саме з початку 30-х років із талановитого садівника-аматора у Кремлі стали ліпiti ікону садівничого месії та творчі відмінної від світового поступу біологічної науки, міфічної радянської агробіології. Певні селекційні здобутки козловського садівника досвідчена радянська пропаганда та підлабузники від науки намагалися видати за геніальні відкриття та нове слово у селекційній науці. Досить посередній за смаковими якостями, помологічно недосконалий мічурінський сорт плодових культур видавали за шедеври світової помології і силоміць, у директивному порядку, стали на в'язувати не лише науковим установам для вивчення, але й масово запроваджувати у промислові насадження. Упродовж кількох десятиліть вони засмічували промислові сади не лише північних, але й південних областей України і навіть у Криму. Досить сумнівні методи селекційної роботи, які народилися у козловського «дивотворца та петретворюча природи», партійне та лизоблюдське наукове чиновництво зробило спробу нав'язати науковим установам всього Союзу. Оскільки сам «перетворювач природи» працював переважно з плодовими та ягідними культурами, а садівництво було найбільш розвинуто в Україні, то вирішили розпочати впровадження мічурінських методів та сортів саме з українських наукових установ та українських промислових насаджень. Як не протистояв всесвітньо відомий та вельми авторитетний у наукових колах президент Всесоюзної академії с/г наук, визнаний світом генетик, селекціонер, ботанік та географ, академік Микола Вавилов, але для нав'язування мічурінської методології науковим установам, пропаганду та популяризацію міфічних досягнень новітнього садівничого та біологічної месії, у Кремлі вирішили розпочати з головного штабу вітчизняної сільськогосподарської науки — Всесоюзної академії наук, яка носила ім'я Володимира Леніна.

Петро ВОЛЬВАЧ,
академік УЕАН,
дійсний член НТШ,
заслужений діяч науки і техніки
АР Крим, симиренкознавець

(Продовження
в наступному номері)

Первая научно-методическая конференция Всесоюзного исследовательского института плодового и ягодного хозяйства. Киев, 25-30 декабря 1930 г.

Садівнича еліта України, знищена НКВС у 1933-1938 рр. У центрі — професор Володимир Симиренко

Уже йде двадцять перший рік з дня проголошення Незалежності нашої держави. Чи справдилися надії і сподівання нашого народу, що у своїй державі ми будемо жити щасливо, заможно? Яким стане наше молоде покоління людей, що народилися вже в своїй незалежній країні? Це для нас багато важить, адже сьогодні більше п'ятої частини нашого народу складають громадяни, котрі народилися після 1991 року. Правда, вони ще підростають, ім ще треба стати дорослими.

У квітні 2007 року в Івано-Франківську проходилися з народним художником України Панасом Заливахом. Щоб провести його в останню путь, прийшли тисячі людей з Івано-Франківська, прийшли його друзі та побратими зі Львова, Києва. Моральний авторитет цієї людини був дуже великий, бо він беззастережно любив Україну, мріяв про щасливе прийдешнє для українців у своїй державі. Вже на залізничному вокзалі, після похорону Панаса Заливахи, я запитав Євгена Сверстюка, одного з побратимів покійного, що нас чекає у майбутньому. І почув від нього оптимістичну відповідь — Україна відбудеться тоді, коли піде з життя остання людина, яка зазнала комуністичного впливу (чи гніту).

Можна по-різому оцінювати прожиті двадцять років. Можна порівнювати нашу державу з Польщею, країнами Прибалтики, південними сусідами. І у багатьох з нас виникають гіркі порівняння не на нашу користь.

То чому ж живеться людям в Україні все гірше і гірше? Чому багато людей війджають у пошуках роботи за кордон? Чому кожний рік під зиму Україна вижебує ціну на газ у Росії? Чому наші університети та академії випускають багато неуків? Чому ціни на продукти харчування для нас зрівнялися з цінами в європейських країнах, а селянин, виробник цих продуктів, отримує за них набагато менше? Чому безперервно зростає вартість комунальних послуг? Чому в нашій державі витрачається енергоресурсів у чотири і більше разів на одиницю валової продукції, ніж в європейських державах? Де наші нові технології, нове обладнання, якщо число докторів наук зросло за двадцять минулих років у п'ять разів? А і справді, захист дисертацій не приніс іновлення технологій і не наблизив нас до рівня передових країн світу. Цих «чому» можна називати все більше і більше. А до цього можна додати ще й забюрократизованість, чиновницьке свавілля, корупцію, хабарництво. Чи настане колись цьому кінець?

Відповідей годі знайти. І виникає закономірне запитання: чи усвідомлюють люди біля державного стерна, ким, чим і як вони мають керувати? Ще на зорі незалежності України до влади прийшла колишня партноменклатура та радянські підпільні мільйонери, а за ними ринули тисячі і тисячі енергійних людей з числа безбагаченків, у душах яких не було Батьківщини. І почуття приналежності до свого народу було витравлено більшовицьким «інтернаціоналізмом», зневажою до рідної мови, незнанням власної історії.

У руках сучасних олігархів (скоробагаченків) опинилися «заводи і пароходи», що стали ім приносити нечувані статки. Україні у народу багатства вивозяться в офшори, матеріалізуються в замках Британії, придбанням ба-

гатств в інших країнах світу. Для цих скоробагаченків не потрібні лікарні, сучасні університети, бо вони та їхні діти вчаться, одружуються, лікуються десь там, далеко за межами України.

А тим часом Україна все більше і більше відстає від цивілізованого світу. В Україні не виробляються сучасні трактори, комбайни, телевізори, електроніка. Україна перетворилася на державу, якій доводиться все купувати — одяг та взуття, посуд, автомобілі, бурове та нафтогазове обладнання. Варто знати на промтоварний ринок будь-якого з міст України, щоб переконатися у цьому.

На чому ж тоді тримається економіка країни? На низьких заробітках людей, тобто на бідності, на низькому рівні

найменші відносини, куди ділиться ці великих грошей. Але якби вони були спрямовані на модернізацію комунального господарства, то третина всього комунального господарства (або й половина його) була б доведена до європейського рівня.

Величезні теплоцентралі, зокрема і в Криму — в Керчі, Сімферополі та Саках працюють з коефіцієнтом корисної дії в межах 20 %, у той час, як у країнах Європейського Союзу, в Туреччині вони сягають 80 і більше відсотків. Для їхньої модернізації нема у державі більш якого з міст України, щоб переконатися у цьому.

Власні ресурси нафти і газу є значними. Але для нарощування їх видобування теж потрібні нові технології, нове обладнання. А ми застягли і

верситетів та академій залишається на своїх посадах впродовж 15-25 років, обростаючи, мов коростою, своїми вірнопідданими заступниками. Вчені Ради уже не керують діяльністю ВНЗ, а своїми рішеннями лише підтверджують вимоги ректора та міністерства. Не кажу вже про корупцію, хабарництво під час екзаменаційних сесій та в повсякденній діяльності.

Це все дуже небезпечно для майбутнього України. Бо надія на те, що виросте нове освічене покоління вчених (науковців, як це тепер називають) згасає. Бо купуються

шіх пісень, а замість них почали транслювати низькоякісну російську попсу. Кому є від цього користь? Це ж треба так довести людей, щоб на радіо чи телебаченні в Криму один із слухачів, росіянин, сказав, що колись він любив українські пісні, а зараз він їх ненавидить. І радіоведучий не дав цьому належної оцінки.

Чому популярну телепередачу «Млин», яку вів журналіст Олександр Польченко, ліквідували на ДТРК «Крим»? Чому ми, українці, вивчаючи російську мову, не бачимо для себе призначення, а

я мушу його здати в кімнату поруч і знову дві години простояв у черзі. Мені признали прийти за лічильником рівно через два тижні. І знову вдруге через два тижні. Після цього я мусив простояти у черзі півтори години, щоб мені признали час встановлення лічильника у квартирі. І на мое запитання, коли це відбудеться, почув у відповідь — через п'ять днів протягом робочого дня. Але і на тому мої мітарства не скінчилися. Бо треба було прийти у «Кримгаз» та заплатити за місяць, коли лічильника не було, за якою нормою. І знову вдруге через два тижні. Хто створив цю складну систему? Для чого? Невже так само мордують людей у європейських країнах та США або Японії? Хто дастя на це відповідь?

Це лише невеликий штрих до оцінки наших бюрократичних приписів, що мучать людей, і через які кожен втрачає гроші та час. Просто людина не може встати, грізнути дверима, бо це відгукнеться величими грошовими витратами.

Велике — це промисловість, виробництво, фінанси, а комунальне господарство — це життя простих людей. Немає державних важелів до стимулів зменшення енергогратрат на виробництві та в комунальному господарстві, до мінімалізації бюрократичних приписів.

Чи є яксья надія на краще? Не знаю. Із скрізь панує непрофесіоналізм, байдужість до того, що станеться з нами, з Україною через два три роки. Більшість чиновників при владі живуть сьогоднішнім днем. Владі не потрібні вчені, як помічники та порадники. Владі потрібні вірнопіддані виконавці їхніх рішень та забагану. Страшні сторінки у гоголівських «Ревізорі», «Мертвих душах», «Вибраних листах з переписки з друзями». Читаєш і думаєш — це ж написано про нас, хоча минуло з часу їх написання майже двісті років.

Хотілося б думати, що серед підростаючої молоді таки виэріє та критична маса, яка не захоче бачити свою Батьківщину обідраною, приниженою. Але це вже може статися за межами нашого земного життя.

Може, знайдуться люди, які реалізують проекти зменшення енергогратрат, повернуть ВНЗ до світових стандартів, дебюрократизують народне господарювання, реалізують проекти видобування своїх власних енергоресурсів, приведуть до розвитку нашої держави і до її входження в європейську спільноту. Як вигукнув у далекому 1956 році актор Філіпов: «Люди! Де ви? Ау?»

м. Сімферополь

Роман ЯРЕМІЙЧУК

доктор технічних наук, професор, дійсний член Наукового товариства ім. Т. Шевченка, академік і вице-президент Української нафтогазової академії, іноземний член Російської академії природничих наук ім. В. Вернадського, заслужений діяч науки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки

ВІТЧИЗНА ТРИВОГИ НАШОЇ...

системи охорони здоров'я, на застарілом обладнанні університетських лабораторій і кафедр.

А тим часом вулицями великих і малих міст рухаються помпезні автівки, телевізори показують «тусовки» наших багатіїв, у престижних місцях виросли палаці наших нуворишів.

Навесні 2010 року мені довелося бути на міжнародній конференції в Алжирі. У столиці цієї держави, як і в усому світі, рухаються тисячі автомобілів. Але за тиждень перебування у цій країні я не побачив жодної супермашини, навіть під будівлами уряду стоять авто середнього класу. На цій конференції була виголошена доповідь професора Аруші з Великобританії, що тривала дві години з п'ятнадцятихвилинною перервою. У доповіді було наголошено на необхідності зменшення енергогратрат на одиницю валової продукції і наявності, що ті країни, які впродовж десяти років не зменшують енергогратрати, опиняються на узбіччі світової цивілізації. У числі найбільш енергозатратних держав світу була названа Україна.

Сьогодні лише під тиском Росії («Газпрому») міністр енергетики та вугільної промисловості Юрій Бойко заявив, що у 2012 році Україна скоротить використання газу до 46 мільярдів кубічних метрів. Здійсниться це чи ні, побачимо вже зовсім скоро. Незважаючи на державні релаксії, в Україні нема чіткої і строгої програми зменшення енергогратрат у всіх галузях народного господарства — в металургії, в хімічній, газовій та комунальному господарстві. Так, лише в комунальному закладах відбувається величезний розрив між потребами виробництва та кількістю випускників цих ВНЗ. Цей розрив сягає десятків разів, що можна проілюструвати на прикладі Івано-Франківського національного університету нафти і газу. Керівники ВНЗ себе заспокоюють, що вони надають «освітні послуги», а тим часом тисячі молодих людей лишаються без роботи та поповнюють ряди вимушених емігрантів, або стають безробітними, або йдуть працевлаштувати на ринки.

Минулі роки стали роками втрачених можливостей. Ми ж пам'ятаємо трагічну зиму 2006 року, коли більше трьох тижнів замерзли Алчевськ, куди були стягнуті ремонтні бригади з усієї України. Через півроку був перепроданий Криворізький гірничометалургійний комплекс за 24 мільярди гривень. Досі влада (ні колишня, ні ниніш-

тут на рівні 60-х років минулого століття. Збільшення видобування власних нафт і газу з газовим конденсатом залежить від використання сучасних технологій розробки родовищ, освоєння родовищ шельфу та глибоководної частини Чорного моря, акваторії Азовського моря, від організації видобування метану Донбасу, сланцевого газу Олеського родовища на Заході України. Звичайно, певні зрушення є — це закупівля нового обладнання для буріння на морі, проводиться перемовини щодо залучення західних компаній до розробки нових родовищ Олеська та Юзівки. Але ці всі роботи не базуються на власних українських технологіях.

Здавалося б, що в Україні вчених не бракує. Так, в Івано-Франківському національному технічному університеті працює більше 50-ти докторів наук, 17 з них стали лауреатами Державних премій у галузі науки і техніки. А де тоді їхні новітні технології, нове устаткування для буріння та видобування нафти і газу? Ректор технічного університету хизувався, що під його науковою опікою захищено 10 докторських дисертацій, проте на прямі запитання, де ж тоді нові технології цих дисерантів, відповісти не зміг. У нас іде гонитва за захистом кандидатських та докторських дисертацій, а не за їхнім науковим розмежуванням. І справді, чому українські вільно розмовляють російською, знають літературу, поезію, історію Росії і це ніяк не заважає їм знати свое. І ми не вважаємо, що це може нас принижувати. Тому влада своїми заходами, указами, наказами і тут робить погану послугу своему народу.

Ще два роки тому радіостанції України почали транслювати українські пісні, а ранком радіоведучі вибачалися перед слухачами за це, бо, мовляв, ми виконуємо вимоги влади. Тепер ці вимоги скасували, не чути на

ТИМ ЧАСОМ...

43% українців вважають себе щасливими. Про це свідчать дані опитування, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС) в рамках проекту незалежної мережі дослідників громадської думки WIN-Gallup International. При цьому 14% респондентів почуються нещасливими. Ще 37% українців не вважають себе ані щасливими, ані нещасливими, а решта 6% — не визначилися з відповідю.

Втім, за рівнем щастя українці посідають лише 41 місце із 58 країн, які брали участь в глобальному опитуванні компанії WIN-Gallup International. Всіого було опитано 52 тис. 913 осіб, які представляють переважну більшість населення світу.

Відповідно до Глобального барометра щастя WIN-Gallup International, 53%

Сьогодні ми хочемо ознайомити читачів з творчістю кримського українського поета, члена Національної спілки письменників України, автора збірок поезій «Вічне яблуко козацьке», «Кримська галактика», «Віднайдена Атлантида» Валентина Івановича Негоди.

В. І. Негода народився 21 травня 1939 року в с. Іванопілля Костянтинівського району Донецької області. Закінчив Кримський сільськогосподарський інститут та аспірантуру. Кандидат сільськогосподарських наук, доцент. Учений-садівник. Садівничі гени у Вален-

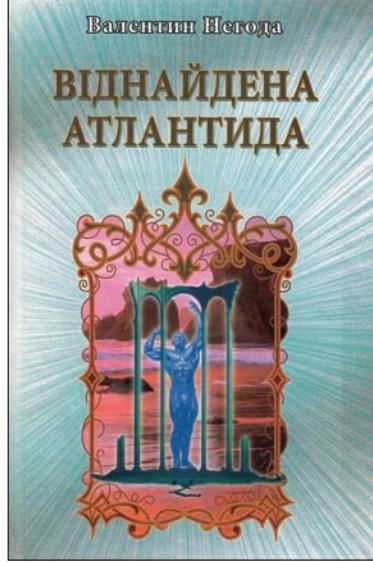
тина Негоди від його бабусі Хіврі, уродженки землі полтавської, яка в пору своєї молодості, переїхавши на Донеччину зі своїм чоловіком Іваном Калениковичем Негодою — дідом Валентина (на все село був скрипаль та заводія!), — на своїй присадибній ділянці насадила великий садок гарних плодових дерев. «Росли тут, — згадує Валентин Іванович, — добірних сортів груші, яблуні, сливи, вишні, черешні, агрус, смородина, порічки. Був навіть гарного сорту виноград — дивина як на ті часи! За всім вона доглядала ревно і з великою любов'ю».

Плекати гарні сади — цього настав і навчає Валентин Іванович Негода і своїх студентів, і своїх дітей та внуків, які теж професійні садівники. А дружина Олеся — зі славетного садівничого роду Каб-

лучків. Її батько, професор Григорій Олексійович Каблучко, був фундатором школи інтенсивного садівництва в Україні. Це його світлій пам'яті присвятив поет Валентин Негода поему-реквієм «Вічне яблуко козацьке».

Нешодавно в одному з київських видавництв побачила світ книга віршів різних років «Віднайдена Атлантида», до якої увійшли ліричні та гумористично-сатиричні твори. Про що ж вірші цієї збірки? Які їхня художня та естетична цінність? Чи здатна поезія Валентина Негоди, поета і садівника, хвилювати серця і душі читачів? Твердо впевнені — здатна!

На фото: Валентин Негода (праворуч) на 19-річчя «Кримської сівітлиці» вручачі свої книги для редакційної бібліотеки.

Валентин НЕГОДА

«ДО КРИМУ ТЯГНЕТЬСЯ ДУША»

Курличуть молодим в небесну синь.
Вже знають: сніг впаде на голі віти
Й на почорнілі стебла комишу,
Але на світі цім й на тому світі —
На рідній лиці землі живе душа...
Востаннє ж як кружляє птах над лугом...
Джерела тут холодні та святі!
За морем хтось знайшов і матір другу...
Подякуйте! — й до рідної летіть.
На чужині нелегко лан орати...
Кремлівських веж лякали вас зірки...
Ще важче було тим, хто в горі матір
Навіки залишив у ті роки...
Вертайтеся ж, ви рідні — не чужинці,
За морем рятувались від біди,
Вертайтеся додому, українці,
Вертайтеся! Тепер вже назавжди...

МІЙ КРИМ

Чого до Криму тягнеться душа?
Ночами снятся хвилі Сиваша,
Подамся в Крим, хоч на неділю,
Де предок був козацького коша...
І прадід їздив степом в Крим за сіллю...
Під маками в степу і полином —
Мої діди...
Та й батько мій солдатом
В граніт вrostав отам за валуном,
Де частка кружля над Мітрідатом...
Й донецький степ мій діше чебрецем,
Для матері й для мене найрідніший,
Співають солов'ї понад Дінцем,
А кримського почую — голосніший...
Я думав: може, з віком це мине,
Байдуже мені стане Чорне море...
Й посивів вже... та кличе Крим мене,
Молодшаю, як знов побачу гори...
Осиплеться з гори камінний град,
І знову буде снитись та дівчина
З зелено-золотавими очима...
Мов у димку дозрілий виноград...
Ті очі вже довіку не забуть...

До Криму в золотово-синю пору
Чумацьким шляхом знов рушаю в путь
До Сиваша, до скель орлиних, в гори...
Багатий, може, барвами Кавказ,
Тавриди прохолодніші світання,
Та як же серцю хочеться ще раз
Пройти стежками першого кохання...
Ти знов мене цілуєш на світанні,
Щаслива будь, горянко осяйна!
Ніколи вже не стрінеться вона...
І все одно — подамся в Крим, а може,
Побачу ще ї... а мо' на неї скожу...
Й на мить одну повернеться весна...
Я й пішак в Крим дійду в останній раз,
Щоб у степу в багряні маки власти,
В полин, де кров праотча пролилася,
Й до каменя гарячого припасті...
У степ чумацький тягнеться душа...
Ночами снятся хвилі Сиваша,
І гори, де коханої чар-зілля...
Прападід же з козацького коша
І прадід їздив степом в Крим за сіллю...

* * *

Вже забіліли сіллю Сиваши,
Прощаюсь з Кримом, ніби з нареченою,
Чонгар застиг, неначе біль душі,
З обличчям древнім —
яблуком печеним...
У кримських древніх таврів я в гостях,
Там нас давно ніхто вже не чекає...
Пливе лелека в небі — вільний птах...
Чи не мого онука він шукає?..
Чого півострів сниться по ноочах?..
Та то ж козацькі наші виднокраї...
Здається, степ під сонцем весь зачах,
Але ж живе, цвіте і не вмирає...
На цій межі до Криму — зупинюєсь
І зачаруюсь на велике диво...
І пошепки Тавриди помолюсь,
Щоб вона квітла — вільна і щаслива...

ПОБРАТИМАМ — УКРАЇНЦЯМ

Не ізгой ми, без дому і без роду,
У нас земля і небо наше е,
Ми — українці! Кожен з нас — з народу,
Поля і ріki — все тепер твоє.
Де б ти не був, в яких краях далеких,
Та край коханий ти не забувай!
Поглянь: он навесні лелеки
Летять додому! у свій рідний край!
Над Україною зоріє чисте небо,
В лісах дуби могутньо піднялися,
Горнусь душою, матінко, до тебе,
Ти ж на плече мое надійно обігриєш.
Брати слов'яни! Сонце воліє сяє,
Щасливий шлях віншує нам зоря,
Як сина рідного, земля нас зустрічає,
І літеплом серця нам зігріва...
Десь ллється кров, і герць мов на толоці,
Десь гнеться дух, як в буревій лоза...
Усе зроби, щоб в материнськім оці
Кривава не ятрилася сльоза...
Брати мої! Ми — вільні українці!
Цей світ для нас, все в ньому ожива...
Горнімося душою до Вкраїни!
Ріднішої для нас ніде нема.

* * *

Маленьким радаром ромашка
Зухвало дивиться у космос.
А поряд у трудах мурашка
Об лист ногами гучно човга.
Єднання Всесвіту й Землі,
Усе в однім шаленім танці,
А як же ми? Невже і ми,
Галактик сяючих посланці?

КОБЗАРИ

На зорі Радянської влади у Харкові
зібрали з'їзд кобзарів... I всіх роз-
стріляли. (Історія України)

Співали кобзарі по Україні,
Великим словом, творячи діла,
В важкі часи на здимлений руйні,
Квітка духовності не в'янула, цвіла.
От радість вже... У Харкові — столиці,
Країна рад слаба ще, та не здра
Всіх кобзарів — на з'їзд. Світліють лиця,
Шанує, бач, держава кобзаря...
І потяглися сліпі, голодні,
Сиві, як лунь, утомлені діди,
Обідрані, голодні і холодні,
Лицарі духу вічно молоді.
Десь близько сотні їх зійшло до брами,
Пісні лунали вічно молоді
Про трьох братів, що із Азова прямували,
Ta про гетьманів, що скилились у журбі.
Сліпі і немічні, голодні і холодні,
Обірвані, обшарпані, худі,
Вони співали про діла народні,
Лицарі духу вічно молоді.
Ніхто із урядовців їх не слухав,
Ніхто ім добре слово не сказав,
В країні рад позакладало вуха
До мудрих і величних їх порад...
Ну, все, достатньо, досить, надоїло,
Кому потрібні кобзи і пісні,
Ми робимо тепер велике діло,
Ми революцію готовим на весь світ.
Їх вивезли за місто уночі,
Сліпому день і ніч — то все одно,
Із кобзами поставили в ряду
I розстріляли всіх...
Лише січі

Кричали в ніч, віншуочи біду...
Та дух народу вічний не вмирає,
Чимало й після них лягло до ями...
Десь в високості передзвін лунає
І плачути кобзи десь за кобзарями...

ВОДОСПАД ДЖУР-ДЖУР

Шумить вода, збігає стопотоком,
Веселкою на сонці виграє,
Під Генеральським, сонячним потопом
Заповнилось усе, що де не є...

Живи і квітни, рідна Україно,
Земля священна пращурів моїх,
Моя любов прадавня і єдина,
Ми — всі у тебе, ти — одна для всіх...
НЕ ДАЙ СЕБЕ, НАРОДЕ, ОБДУРИТИ
Народе мій! Для всіх завжди відкритий,
Не вір, що воля з'явиться сама,
Не дай себе підступно обдурити —
Мовляв, шляху вже іншого нема,
Як знову йти до старшого, до брата
Просить свое... Й на світ весь працювати.
Не дай себе до нитки обібрati,
Зумівши вічні пута розірвати...
У праці незалежність здобувають!
Колгоспний рай! Таке уже було...
В нічайнім полі й матір забувають,
Доки не стане воля на крило,
Дні боротьба за волю ще тривають,
Нічайна ще земля — в біді село...
Не вір й своїм невтомним пустодзвонам,
На жаль, й такі синочки в тебе є,
Що все на світі можуть оббрехати,
Купити, перезрадити, продати,
Свяшенню волю потай розі'яти,
Покривдити рідну матір, обсміяти,
Аби не втратити крісельце своє...
Народе мій! Великий український,
Як буде в тебе воленъя свята,
То буде й каравай, і мед по вінця,
Не зразу — та на вічній літі.
Під дубом пророста й не гине жолудь...
Лелімо Тарасів заповіт —
Учиться хорошому чужому
Й своїм прекрасним радувати світ...
Народе мій! Не вічні й зимні ноchi,
В світанок вір! Під снігом вже бринить
Козацьке джерело... Нехай хлюпоче! —
З глибоких надр пробілось крізь граніт.
Безсмертний рід, великий український!
Могутній — із козацького коша...
І хоч дірки від куль є в нашій стінці,
Не прагне помсті праведна душа.

ПОВЕРТАЙТЕСЯ ДОДОМУ...

Чуєш — «кру-кру»

В чужині умру... (3 пісні)

За дальнє море гнало люте горе,
Тікали від тиранів, від тюрми...
Щоб врятувати діток босих й голих,
Та скинути ярмо! — вже вільні ми...
Хоч нам сьогодні й важко ще у всьому,
Хоч прapor й руки голі — все, що є...
Братове, повертайтеся додому
З чужих країв на полечко своє.
Чекала ж стільки літ вас рідна матір,
Синів і доньок — біженців своїх...
Хоч в землю повроствали ваші хати,
Не пізно ще підняті до сонця їх.
Вертайтеся додому, українці,
Молодші і старі, хто може встать,
Чекали все життя ви! — світлих днів цих:
Он і лелеки до Дніпра летять.
Щоб стужка в ріднім лузі не скосила,
Летіли восени в тропічний рай...
Та повертаються! —
зітрутуть в польоті крила,
Щоб тільки повернутись в рідний край...
Долати вітри під хмарами нелегко,
Ще важче, ніж катити чумацький віз.
Та все одно вертаються лелеки
Туди, де народилися... до гнізд.
А ті, що відчувають смутну дніну,
Що повернутись вже не стане сил,
У вирій восени вже не полинуть...

Гірські річки, я віку вам не краю,
Воді до моря біги й не збігать,
В них мавки коши по ноочах купають
І ждуть когось там, щоб залоскато...
Не пройдете оцю гірську принаду,
Оцю чудову радісну ясу,
І я тобі веселку з водоспаду
У зморених долонах принеси.
Вода співеasz дзвінко, стоголосо,
Біжать струмки то разом, то вроztіч,
Природа річці розплітає коши,
Як наречений в першу шлюбну ніч.

ЧАРІВНА МОГИЛА

В Криму є чарівна могила,
Із неї видно, де б не був,
Із отієї високості,
В Сибіру видно білі кості,
Козацькі славні білі кості,
І видно Київ і Стамбул...
З верхів'я видно Україну,
Мою кохану і едину,
Мою цнотливу, як дівчину,
Мою улюблена країну,
Безмежно рідну Україну,
Торонто видно і Паріж...
З верхів'я видно: в Україні
Шепочуть з вітром гори сині,
Круки гніздяться у долині
У моїй рідній Україні,
Лан золотіє й небо сине,
І люди втомлені живуть...
З верхів'я видно, ген, могили,
Старі козацькі могили,
Як лицарі, що в бій ходили,
Їх пил і тирса густо вкрили,
Як ворогів долали сміло...
Я чую, як вони ідуть...
Щити близькі, як гострі крила,
Під ними коні крешуть путь...
Знамена плащуть, мов вітрила,
Десь у ярах вовки завили...
Це боронити Україну
Сини-звитяжці уже йдуть...
* * *

Нашадок хліборобів й мудрих зодчих,
Колись же міг півсвіту годувати.
Змети з дороги всіх отих очох,
Ще й ще твої лани пограбувати,
Напасників, творців голодоморів,
Отих, хто волю голодом вбивав
В колгоспнім золотім пшеничнім морі,
І спину розігнути не давав.
З трибуни кричав, що ми — найбагатіші,
Голодний — колосочка не зірви!
С

ДУХ КАРПАТ – КРИМСЬКОМУ УКРАЇНСТВУ

Дзвінок від майора Тимчука був дещо несподіваним. Будучи офіцером Збройних Сил, викладачем Академії сухопутних військ, Володимир Юрійович має не так уже й багато часу для спілкування з журналістами. Однак для «Кримської світлиці» традиційно робить виняток. Справа в тому, що Володимир Тимчук є правнуком Івана Тимчука, міністра лісового господарства Гуцульської республіки, яка існувала на Рахівщині в 1918–1919 роках. Тому патріотизм і висока громадська активність у нього, очевидно, вже в генах...

Понад три роки передплачував «Кримську світлицю», вважаючи, що цим самим опосередковано підтримує кримське українство. Загітував передплатити і своїх батьків, які живуть у Ясініях — мальовничому гірському селі, з якого видно і Говерлу, і Петрос, і Близницю... А сьогодні офіцер зателефонував тому, що до Львова приїх його батько, Юрій Юрійович Тимчук. За збігом обставин нещодавно вийшов номер «КС» зі статтею «На подвижниках світ тримається!» Там я згадую і гуцульську родину Тимчуків, у яких гостював навесні. Не зустрітися у Львові з внуком і правнуком «ресурсіканця» Івана Тимчука було б непростимою помилкою. Тому, прихопивши з собою кілька номерів «Кримської світлиці», я поїхав на зустріч. За кавою Тимчуки переглянули привезені номери і одностайно вирішили зробити передплату на 2012 рік. Констатували, що «безсвітличний» період тривав надто довго. Спочатку читачі були розочаровані зміною формату газети, потім її невіходом, а ще деякий час сумнівалися: чи справді відтепер газета виходить стабільно? Зустріч із власкором переконала їх, що найгірше вже позаду. Тепер же усім треба повертається до «світличанського» братства і пропагувати газету як у Криму, так і на «материковій Україні», зокрема, й на Гуцульщині.

За кавою ми констатували: наскільки ж тісним є світ! Ось так, майже випадково, зустрічаються люди, а потім говорять про різне. Нерідко у таких випадках народжуються, нуртують і взаємодіють ідеї...

Зустріч у Львові:
Микола Мушиника
(праворуч)
і С. Лашченко

Я прихопив із собою книжечку львівської «світличанки» Анастасії Гумницької «Сув'язь українства», яку вона довірила дарувати всім добрым людям. Це й піллю масла у вогонь — ми з подвоєним завзяттям заговорили про український повстанський дух. Адже в згаданій книзі є оповідання «Архангел Гавриїл з Холодного Яру». В ньому розповідається про незалежну республіку, яка існувала на Чигиринщині у 1920–1922 роках. Також там є декілька фотографій Лесі і Лялі Лісовських. Це донька і внучка автора книги «Холодний Яр» Юрія Горліса-Горського. Постаті в Україні майже невідомі, проте Володимир Тимчук, виявляється, з ними знайомий! У минулому році він організовував зустріч курсантів з нашадками великого холдноярця. А кому ж і організовувати такі зустрічі, як не духовному побратиму? Правду про Холдноярську республіку доносить до курсантів Академії сухопутних військ імені гетьмана Сагайдачного нашадок одного з творців Гуцульської республіки.

Символічно? Ще й як! Кажуть, що Україна надто розмаїта в етнічному і в політичному сенсі. Може, й так, але герой та їхні нашадки чомусь спільну мову завжди знаходять. Шо найцікавіше, в героїко-патріотичному середовищі навіть національні бар'єри не спрацьовують. Коли майор Володимир Тимчук переглянув статтю «Волелюбний дух гірської Чечні» («КС» від 18.11.2011 р.), то відразу витягнув із шафи нещодавно видану книжечку своїх віршів «Весняні коловороти». Там є нині же зроблений переклад поетичних творів відомого чеченського лідера Зелімхана Яндарбієва:

*Палає все небо, затягнеться димом двадцятій — не прожитий —
пройдений вік.*

*Месії не буде та знову правдиво
промовить про нього людство собі...
Рубцями захояться рани давніші,
відкриються інші — і от уже кров.
І щезнуть в безодні держави,
що «вічні»,
залишиться лиш споконічна*

Любов...

Мимоволі подумав: як же воно все тісно переплітається — боротьба гуцулів і черкашан-холдноярців на початку ХХ століття і збройний чин мужнього чеченського народу — але вже в зламі тисячоліть... Вилівав на папері душу пасіонарний чеченець, а перекладав кров'ю писані рядки українець, син Карпат...

* * *

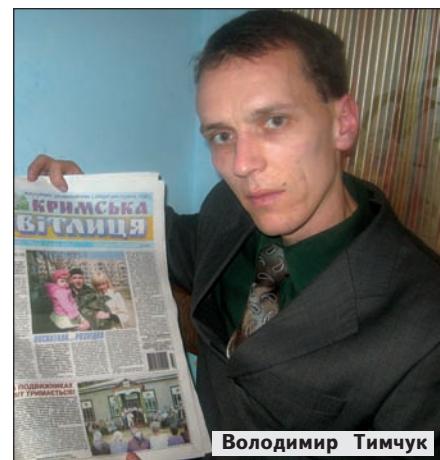
До речі, не змогли ми не обговорити і статтю «Культурна столиця Карпат» («КС» від 4.11.2011 р.). Адже там йшлося про Космача, столицю Космачкої гуцульської республіки, яка існувала на території Прикарпаття у 1942–1945 роках. Останні вогнища збройного опору там існували аж до 1952 року. А потім гуцули зберігали свою самобутність вже не з допомогою гвинтівок і скорострілів, а з поміччю писака і голки. Дивовижної краси великоліні писанки та чудові рушники (про які відомий етнограф

Іван Гончар казав, що вони сильніші від атомної бомби) були предметом гордості гуцулів і... гальмували асиміляцію. Гуцульщина не стала аналогою Донбасу, їй тепер заздряє і Полтавщина, і Волинь. Є у місцевого люду закономірне почуття гордості за свій край, проте жодного натяку на якийсь гуцульський сепаратизм я не помітив. До речі, користуючись нагодою, батько й син Тимчуки попросили, щоб я завіз до Криму книгу відомого українського письменника із Пряшівщини (Словаччина) Миколи Мушинки «Лицар волі». Вона про життя і політичну діяльність Степана Ключура, президента вищезгаданої Гуцульської республіки (1918–1919 рр.). З Миколою Мушинкою ми не так давно зустрічалися у Львові і встигли поговорити про можливу співпрацю.

На перший погляд, сенс у інтерактуальних контактах Пряшівщини і Сімферополя небагато. Що спільного між українцями-русинами Словаччини і українцями Криму? Проте при уважнішому розгляді питання, спільне таки є. Це актуальність вибору ідентичності. Ким бути: українцем, русином, словаком? Це у них, у Словаччині. А в нашому Криму як? Тут не менш гостро постає питання — бути українцем, росіянином, «русскоязичним крымчанином», а чи, може, від безвіходу, прибутися до дружного татарського гурту? Коли говорите про деталі, про креативні ідеї, то є підґрунтя для взаємного зацікавлення. Пряшів і Сімферополь повинні контактувати! Прикро, що перервав з виходом «Світлиці» пішла не на користь нашим стосункам. І ось тепер завдяки «світличанам» гуцули славний Микола Мушинка знову з'явився, засяяв на нашому небосхилі! Книга є надзвичайно цінною: написана з любов'ю до головного героя і до всього Карпатського краю — це відчувається відразу, бо таку любов неможливо імітувати. До того ж, у ній щедро використані архівні матеріали та багато рідкісних фотографій. Цікаво, що першу книгу спогадів «До волі» (що охоплює події до 1920 року) перевидано у 2009 році в Ужгороді коштом тогочасного заступника міністра внутрішніх справ України Геннадія Москаля. Це ще один факт, який підтверджує відому істину: «світ тісний!» Виявляється, Карпати і Крим перетинаються частіше, ніж воно здається на перший погляд! До речі, те видання, яке я зараз тримаю у руках, вийшло коштом Рахівської районної ради. Контакти «КС» з культурницькими силами Космача налагоджені, з інтерпретацією Рахівщини — вже ось-ось, як то кажуть, «на підхід». Думаю, що і словацько-українська Пряшівщина недовго лишатиметься «тетра інсогніта» для наших кримських читачів.

* * *

Усю книгу «Лицар волі» переповні неможливо, не вистачить газетної площини, але для усвідомлення кримчанами тогочасних гуцульсь-

Володимир Тимчук

ких реалій варто заститувати діякі

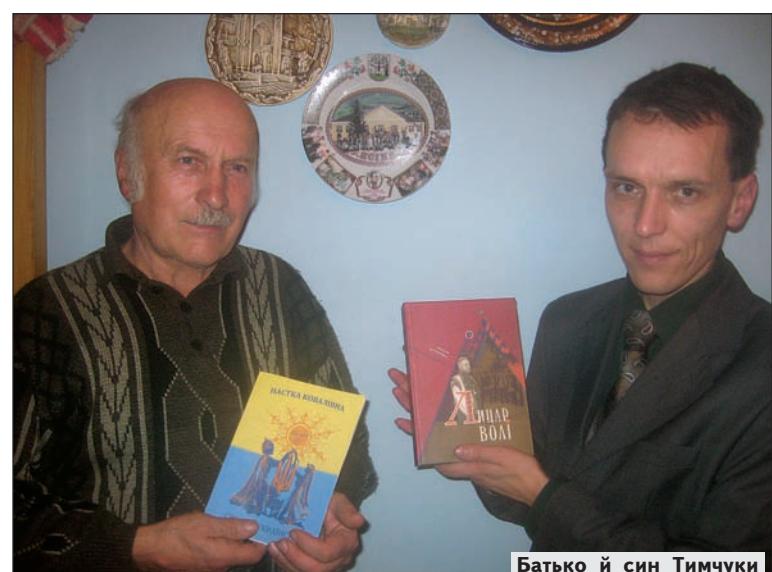
«Батько помітив виняткові Степанові здібності і потяг до освіти, тому вже в шестирічному віці послав сина у місцеву початкову школу, де його першим учителем був уродженець Пряшівщини Андрій Чергаць. «Так почалася моя наука в школі, завданням якої було калічення наших дитячих душ і виховання з нас ренегатів-мадяронів, — написав він у спогадах вже наприкінці свого життя. — Не дивно, що нас, дітей гуцулів, ця школа абсолютно не приваблювала, бо там не було нічого свого, рідного...»

Або ось ще: «В Ужгороді він зазнав змушення з боку учнів саме через недостатнє знання угорської мови. Її він все ж таки опанував бездоганно, і у вересні 1906 року вступив у перший клас ужгородської угорської гімназії, директором якої був мадярон Михайло Романець. Та є серед учителів нарахувалося значне число змадяризованих русинів-українців, які соромилися рідної мови і з учнями говорили лише по-мадярські. Единим свідомим русином-українцем, як пише Степан Ключура в своїх спогадах, був учител «рутенської мови» (одна година на тиждень) Олександр Яцкович...»

Як бачимо, закарпатські реалії початку минулого століття не так уже й відрізнялися від кримських (якщо брати до уваги період з 1954 до 1991 року), та й тепер українське слово рідко звучить у домівках кримських українців. Щоправда, в школах АРК її вчать трохи краще, ніж в угорській школі Ужгорода стокрів тому. Принаймні, не годину на тиждень. Якщо український патріотизм пробивався як травичка крізь асфальт у мадяризованому Закарпатті, то й кримчанам не варто опускати руки.

Коли я сфотографував наших давніх гуцульських передплатників з книжечкою Анастасії Гумницької «Сув'язь українства» та книгою Миколи Мушинки «Лицар волі», то звернув увагу на таку річ. Знімок зафіксував три тарілі, що висіли на стіні. Одна з них — це майстерна рельєфна розмальовка на гуцульську тематику, друга — на кримську, третя — на харківську, себто слобожанську. Подумалося: ось що значить правнук «ресурсіканця»! У нього навіть інтер'єр квартири свідчить про підвідоме, глибинне почуття соборності. Такі читачі додають нам сил.

Сергій ЛАЩЕНКО

Батько й син Тимчуки

2012 РІК МАЄ СТАТИ РОКОМ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА

Як повідомили кореспонденту УНІАН у пресслужбі об'єднаної опозиції Черкаської області, на урочистих зборах, присвячених 74-й річниці з дня народження В. Чорновола, голова Ради опозиційних сил Черкащини Леонід Даценко запропонував оголосити 2012 рік Роком Героя України, черкашанина В. Чорновола, а не провладного проекту «Євро-2012».

Крім того, Л. Даценко запропонував опозиціонерам самим поміняти таблиці з назвами на вулиці Енгельса у Черкасах, яку влада вже 12 років обіцяє перейменувати на вулицю В. Чорновола.

Присутні на зборах одноголосно підтримали пропозицію лідера і створили відповідний громадський комітет. Представники опозиційних політичних партій та громадських організацій наголосили, що Черкащина справедливо має називатись не «Краєм Богдана і Тараса», а «Землею Шевченка, Хмельницького і Чорновола».

24 грудня 2011 р. лідерові Народного Руху України виповнилося 67 років. Народився В. Чорновіл у селищі Єрки Катеринопільського району Черкаської області.

У ЛЬВОВІ ВШАНУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ СТЕПАНА БАНДЕРИ

1 січня більше сотні молодих людей взяли участь у смолоскипній ході, приурочений до 103-ї річниці від дня народження Провідника українських націоналістів Степана Бандери, яка відбулась увечері у центрі Львова.

Зібралися біля пам'ятника Данилу Галицькому, юнаки та дівчата з державними та червоно-чорними прапорами і смолоскипами вирушили центральними вулицями Львова до пам'ятника Степанові Бандері. За пereбігом акції слідкували працівники міліції.

Під час акції учасники скандували гасла:

«Слава нації! Смерть ворогам!», «ОУН УПА — державне визнання!», «Герой не вмирає — вмирають вороги», «Бандера прийде — порядок наведе!».

«Марши, мітинги та інші акції до дня народження Провідника української Нації Степана Бандери відбулися також у Луганську, Запоріжжі, Харкові, Горлівці, Одесі, Кіровограді, Сумах, Тернополі, Рівному, Львові та інших містах України», — повідомили у прес-службі Всеукраїнського об'єднання «Свобода». Нагадаємо, Степан Бандера народився 1 січня 1909 року.

ДЕ ЖИВ ОСТАННІЙ КОШОВИЙ...

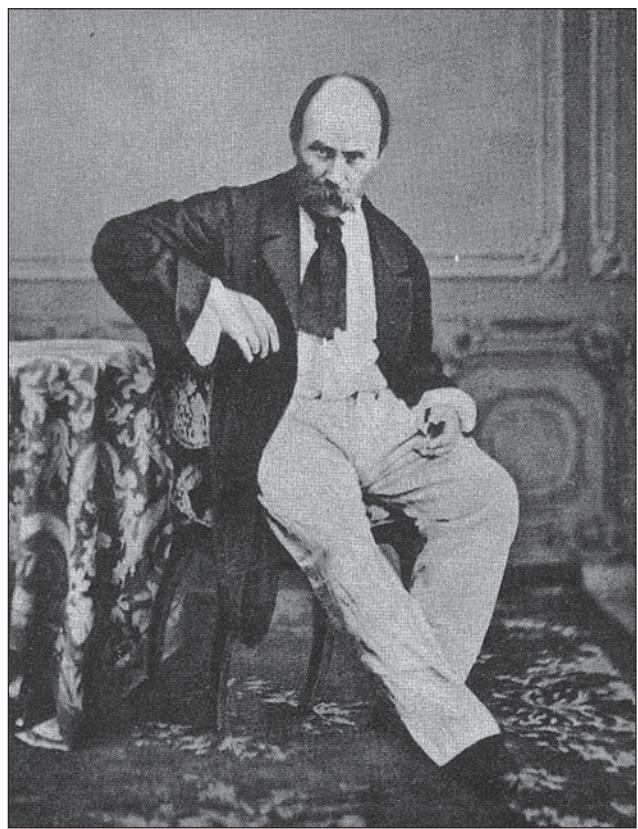
Козаки Сумської паланки Міжнародної громадської організації «Козацтво Запорозьке» встановили місце проживання останнього кошового отамана Запорозької Січі Петра Калнишевського на Сумщині.

«Ознайомившись з численними архівними матеріалами, члени студентського науково-товариства нашої організації дійшли висновку, що Петро Калнишевський проживав не лише у селі Пустовійтівка Роменського району, а й у селі Оксютинцях. На це, зокрема, вказується у книзі «Петро Калнишевський та його доба», надрукованій у 2009

ро

ПОЛЯК, ЯКИЙ ФОТОГРАФУВАВ ВЕЛИКИХ УКРАЇНЦІВ

Т. Г. Шевченко. Фоторепродукція В. Висоцького

Могила польського поета і фотохудожника В. Висоцького на Байковому некрополі

Досліджеючи польське кладовище, некрополезнавець Л. А. Проценко не знайшла там могили польського поета й публіциста Володимира (Владзімежа) Вікентійовича Висоцького (1846, с. Романів на Волині — 11.08.1894, Київ) і про це написала в путівниці «Київський некрополь»: «Могила зрівняна з землею, без напису». Це не так — працюючи над виданням «Некрополь на Байковій горі», я досліджував поховання і могилу польського поета, київського фотографа-художника, учня київського фотомайстра Ф. К. де Мезера, публіциста, віце-президента Київського технічного товариства Владзімежа Висоцького і віднайшов: поховання збереглося, як і пам'ятник, що стоїть, як увійти у ворота нового польського кладовища, ліворуч за тридцять метрів.

Більшу частину життя В. Висоцький прожив у Києві, де 1873 року відкрив фоторательє на розі вулиць Лютеранської і Хрестатика. Вже за перший рік роботи грошовий обіг ательє сягнув 24000 рублів, а в 1892 році — збільшився до 52000 рублів і відтоді коливався від 40 до 50 тис. рублів щорічно.

Види Києва він почав знімати у 80-ті роки XIX століття. Це були невеликі за розміром фотографії. У 1882 році В. Висоцького удостоєно великої срібної медалі на Всеросійській виставці в Москві за збільшенні портрети імператорської родини. Він мав і царські подарунки за виконання фотографічних робіт для членів царської родини. Згодом Висоцький отримав звання «Фотографа Імператорського університету св. Володимира», а з 1882 року — «Придворного фотографа й Імператорської Високості Великої Княгині Олександри Петрівни», до речі, засновниці Київського Покровського жіночого монастиря. За даними 1890 року з 15 київських фотомайстерень перше місце за чистотою та витонченістю оздоблення посідали Ф. Мезер і В. Висоцький. На їхню частку припадало більше половини всіх замовлень. В. Висоцький ще обіймав посаду товариша

голови Київського відділення Імператорського Російського технічного товариства. Окрім того, В. Висоцький був доволі відомим поетом, що відображав у своїх творах побут польської шляхти, він — автор історичних поем «Ляшка» (1883) та «Оксана» (1891). Поема «Ляшка» відображає спільну боротьбу українців і поляків проти Кримського ханства. 1912 року поему переклали українською мовою. У поемі «Оксана» відтворено події на Правобережній Україні під час Польського повстання 1863—1864 років. Висоцький видав також збірки віршів «Всі за одного» (1882), «Нові діди» (1884), «Сатири й байки» (1894). У цих творах поет змальовав побут польської шляхти в Україні, висміяв окремі сторони її життя.

Висоцький добре знав твори Тараса Шевченка, зробив репродукцію його портрету 1859 року у повний зріст, був знайомий з Іваном Франком. Творчість В. Висоцького цінувалася й Лесе Українка. У листі (Львів, 13 квітня 1886 року) до польської письменниці Елізи Ожешко (1842—1910) Іван Франко писав: «Щиро дякую вам за присилку поеми В. Висоцького; деякі його вірші я знаю і ціню. Будучи у Києві, напевно зайду до нього». У листі щільно про поему «Ляшка», видану у Києві 1883 року. У статті «Сучасні польські поети», написаній уже після смерті В. Висоцького, Іван Франко дав розгорнуту характеристику творчості поета: «У 1882 р. вийшов перший поетичний твір молодого київського фотографа Володимира Висоцького, в котрім видно було невеликий, але свіжий і енергійний талант. Молодий поет розпочав сатирою «Всі за одного», в котрій висміяв безхарактерність та марнотратство польської шляхти. Висоцький цікавив уже хоч би з того погляду, що в цілій своїй поетичній діяльності (він помер 1894 р.) обмежився на епіку. На його лірі були тільки дві струни — сатира, що переходила іноді в карикатуру і робилася несмачною (наприклад, поема про Бісмарка, котрого змальовано як бісового сина), і чут-

ливо-патріотична нота, що найповніше відзначається в поемі «Ляшка» (у 1894 р. вийшло третє видання). Хоч і як подобалася українсько-польській публіці ся поема, та, на мою думку, її поетична вартість дуже невелика... Найкращим твором Висоцького я вважаю поему «Оксана»... Висоцький ані артист не великий, ані майстер поетичної форми; його вірші дуже часто дерев'яні, балакучі, мляви, його поетична техніка дуже примітивна, смак невироблений, навіть мова не зовсім чиста. А проте чути в його поезії якийсь подих свіжості і сили, якусь мужнію енергію, і в тім — головна її принада».

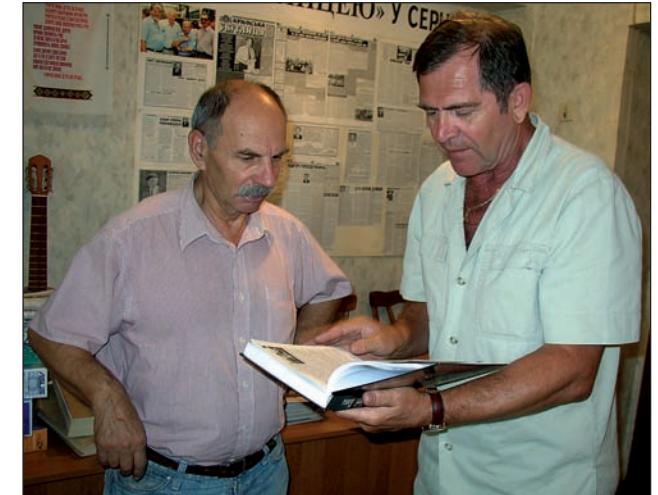
1887 року харківський поет і перекладач Володимир Александров (1825—1893) переклав українською мовою вірш Висоцького «Українська мелодія». 1871 року Висоцький відкрив у Києві фотоательє. У 1884 році він виконав фото Лесі Українки в народному вбранні, у 1886-му — фото Івана Франка з дружиною Ольгою Хоружинською, у 1887-му — українського мистецтвознавця Данила Щербаківського, 1890 року — Володимира Антоновича — громадського, наукового і культурного діяча, 1893 — Миколу Стороженка, директора Київської 1-ї гімназії, 1894 — Андрія Фердинандовича Крауса,

Леся Українка.
Фото В. Висоцького

архітектора і техніка, 1895 — Івана Щітківського — українського громадського діяча, першого українського представника в Київській міській думі. За життя та діяльність В. В. Висоцький сфотографував багато київських споруд, фото яких й нині використовуються при підготовці видань з історії столиці. Після його смерті фотоательє відійшло дружині — Т. С. Висоцькій і синові В. В. Висоцькому-молодшому.

Отже, історія некрополезнавства — це цілюще джерело, це той вічний струм, який в годину темну і світлу постійно підківлює духовну й моральну енергію нації, незалежно від того, хто причетний до її творення — українець чи поляк...

Віктор ЖАДЬКО, письменник

Редакція «Кримської світлиці» вітає нашого постійного автора, письменника, радника Міністра культури України, доктора філософських наук, професора, академіка Академії наук вищої освіти України Віктора Жадько з найвищою академічною науковою нагородою — медаллю Ярослава Мудрого!

На фото (справа наліво): Віктор Жадько і Данило Кононенко в редакції KC, 2007 р.

ШЛЯХ ДО ТАРАСА

З чого починається почуття нації? Чому я повернулася в Україну, коли народилася у великому індустриальному та культурному місті Новосибірську й не мала гадки розлучатися з ним? Але... Але коли після навчання мені запропонували роботу в Україні, то щось бурхливе сколихнулося у душі, і виникло тверде рішення: поїді!

То земля пращурів, мое вікове коріння раптом покликали до себе. Рідну українську землю вимушенні були залишити мої предки з материного боку ще під час столипінської реформи, а з боку батька — в Другу світову війну. І ось іхня онучка — одна з порошин, яких безліч розмелює лихими вітровіями од неньки України, вирішила повернутися на Батьківщину. Чому? Тому що була не байдужа до неї.

З дитинства я з надзвичайним хвилюванням слухала українські пісні, що іноді лунали по радіо. Особливо, до сліз, подобалося широке Шевченкове:

*Реве та стогне Дніпро широкий,
Сердитий вітер завива,
Додолу верби гне високі,
Горами хвілю підійма.*

Я із захопленням грава цю мелодію на фортепіано та співала вголос, уявляючи величезні, майже морські хвіли, могутні дерева на березі, котрі хоча й гнуться, однак не ламаються. Тоді я ще не знала, що ім'я «Тарас» означає непокірний, бунтівник, проте настrij пісні викликав гордість за свій народ, великий та нескорений, як Дніпро.

Час линув швидко, я переселилася в Україну, вийшла заміж і часто читала дітям українські книжки, звертаючи їхню увагу на

милозвучне, майже пісенне: «Тече вода з-під явора...» Сама на ту пору зовсім забула мову дідусів й ось так, самотужки, разом з дітьми повільно й поступово піднімалася сходинками опанування мови Тарасовим шляхом — від «Мені тринадцятий минало...» до «Катерини». Вже й діти закінчили школу, та за господарськими справами все не випадало нагоди уважно почитати «Кобзаря». Одного разу соромно мені стало, взяла я славнозвісну книгу у бібліотеці, взяла й завагала...

Я така людина, що звикла на всі речі мати власну думку. Мені байдуже, чи збігається вона з поглядами більшості. Коли претвір уже багато чула, як про безперечний шедевр, мене завжди охоплював сумнів: чи справить він на мене таке саме враження? Чи стане рідним, «моїм»? Пам'ятаю, в юні роки насторожено відкривала «Євгенія Онєгіна» Пуш-

кіна і полегшено зітхнула, тільки перегорнувши останню сторінку та вигукнувші: «Пушкін — ти гений! Ти перевершив будь-які сподівання!»

Також із хвилюванням розгорнула «Кобзар»... І що я побачила у першому рядку? «Реве та стогне Дніпро широкий...» Я не повірила власним очам, горло перехопило збентеження — це ж «моє», відоме з самого дитинства! Швидко почала читати далі «Причину» — все просто. Так просто, як було колись у чудових казках, як буває лише у житті: кохання, кохання до нестяями, до смерті. Potim впиваючися очима у стовпці Тарасових «Дум», відчуваю його тугу за щастям, за рідним краєм, зойк безтalanної душі за ліпшою долею — а з очей течуть сльози... Чому? Адже написано просто, не посучасному, зовсім без бажання спіймати читача у тенета чудернацьких образів та несподіваних літературних «коніків», а слози

течуть... I розумію: це й не вірш зовсім. Це молитва і благання самого Тараса. I раптом усвідмлюю: ось чому він став не просто відомим поетом, а Пророком на Батьківщині — бо він плакав, пишучи свої поеми, і разом з ним заплакала над своєю нещасною долею вся Україна. Справжній біль — його не можна приховати. Його чують усі. Навіть через століття. Тому що він — справжній...

Втіра я очі, стулила обкладинки «Кобзаря». Дякую тобі, Великий Тарас! Ти повернув мене на Батьківщину, ти наставив на шлях до мови, ти навчив любити Україну. Мені залишається не зрадити ті тобі, ні собі.

Зраз за придала власний «Кобзар». Він мирно сусідить на книжковій полиці з творами Пушкіна, й обидва допомагають долати труднощі життя.

**Ірина МОЛЧАНОВА
м. Маріуполь**

Багато років я товаришувах з українським письменником, співробітником Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського Олесем Яковичем Козулею. О. Я. Козуля, як науковець, розробляв проблематику політології та історії України. Втім, у вільний від роботи час написав декілька цікавих популярних розвідок. Найбільш відомою серед них є книжка: «100 знаних жінок України», яку було видано накладом 200 тисяч примірників. Протягом п'яти останніх років свого життя глибоко розробляв тему, пов'язану з історією Севастополя, особливо, що стосується місця й ролі українців у стверджені заслуженій історичної слави цього міста. На жаль, 2010 року Олесь Козуля відішов у вічність...

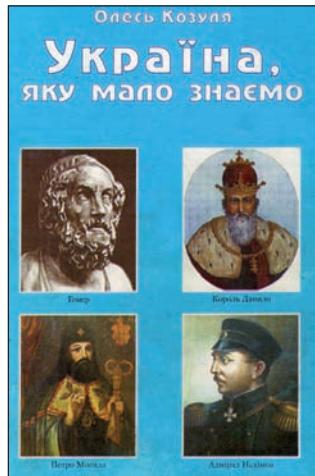
Хочу запропонувати читачам цікаві розвідки про О. Я. Козула «Севастополь — місто української слави і трагедії». Особливо, що стосується місця й ролі українців у стверджені заслуженій історичної слави цього міста. На жаль, 2010 року Олесь Козуля відішов у вічність...

Віталій МАТЯШ, перший заступник голови Всеукраїнського об'єднання ветеранів, журналіст

М. Кіїв

**Олесь
КОЗУЛЯ**

СЕВАСТОПОЛЬ — МІСТО УКРАЇНСЬКОЇ СЛАВИ І ТРАГЕДІЇ

до Р. Х. частина Криму увійшла до складу Скіфської держави, а політичним центром у III ст. до Р. Х. став Неаполь. В об'єднання вступили скити, поляни, гали, борисфени, саги, роксоляни, айданіяни та ін., що іменували себе сколотами, тобто об'єднаними (сколотити докупи).

Сколотська держава, яку Геродот назвав Скіфією, під час поневолення греками кіммерийців роздрібнилася на невеликі царства. Роздроблення далося взнаки. Греки почали зазіхати на міста Скіфії захопили скіфську твердиню Напіт. Завойовник насаджував аборигенам — айданіяням свою мову, культуру, державність. Айданіяни (вони ж кіммерийці чи таври) дожили до нашого часу в асимільованому вигляді у корінній українській, частково в кримськотатарській та грецькій народностях.

Клинописні асирійські джерела згадують державу Скіфію з початку VII ст. до Р. Х., а столицею айданіяня — Телепілу (нині Севастополь) — на століття раніше грецького Херсонеса (VII ст. до Р. Х.). Про це пише і Гомер в «Одіссеї». Тож найдавніші нашими пращурами на початку Х ст. до Р. Х. Місто декілька разів переїменовувалось. Греки називали його Сідагю, генуезці — Судак, інші етноси — Сурдак, Судок, Сордая, Суренград.

Грецькі джерела II-I ст. до Р. Х. згадують кримські народності роксолянін або аляні (аляни, можливо — айданіяни). Назву «роксоляни» виводять, як «рокс-аляни», себто «блі-аляни», причому на назву «рокс» виводять як походін від РОС чи Русь.

У Неаполі Скіфському царя Склура проведеними розкопками 1946 року виявлено розкопками 1946 року виявлено могильники із розписом, що нагадує сучасні українські розписи хат, а на стінах типи автохтонних людей — роксолян (айданіяни). Сцени їхнього життя: полювання з собаками, гра на лірі.

Якщо ми проаналізуємо український і російський фольклор (народну пам'ять), то побачимо закономірну назуву на таври. Для протистояння рабовласницькій експансії племена оріянської галузі міцніше об'єднуються у Скіфську державу. В VII ст.

він зустрічається багато разів як за давніх, ще за княжих та литовсько-польських часів, так і за часів новітніх. Це, на думку кримського письменника О. Корсовецького, свідчить, що «саме народні пісні топоніми, згадувані в них, переконливо свідчать про історичну належність Криму тим народам, чиїми мовами вони складені».

Називати таврів «русинами» (українцями) починають з часу перших київських князів Аскольда й Дира. А Чорне море назвали Морем Русів після геройчних морських походів наших предків на Візантію. У візантійських містах і в столиці Царгороді не раз зувачував тривожний голос дозорців із фортечних стін: «Руси йдуть!» І незабаром море вкривалося кораблями. Судна приставали до берега, з них вискачували в шоломах із щитами воїни руських дружин і йшли наступом на фортецю. Славнозвісні морські походи наших пращурів назавжди лишилися в історії яскравими сторінками військового мистецтва.

В Україні-Русі процвітало кораблебудування. Київські умільці винаходили нові й нові типи суден. Від перших простих човнів руський флот пройшов великий шлях розвитку. Візантійські професионалі-мореплавці були вражені незвичною конструкцією кораблів русів. Вони являли собою човни зі збільшеною висотою бортів, до яких кріпилися стояки, а вже до них нащивалися декілька дошок «набою». Така конструкція підвищувала вантажопідйомність судна, його розміри і стійкість на воді.

У цей же час з'явилися на українському князівському флоті перші кільові судна, а також морські човни-триголовики, які могли перевозити близько 200 тонн. Проте основною бойовою одиницею на князівському морському флоті залишився морський човен, прототип запорізької козацької «чайки».

У човен сідало від 40 до 60 воїнів, які брали зброю, зіймуючи щоглу, вітрила, запаси провіант, питну воду. Воїни-матроси йшли за сонцем і зірками, приходячи на місце бою без втрат. Фактично, за сучасними військовоморськими критеріями, це були прекрасно сплановані військово-десантні операції.

Олесь Козуля (ліворуч) і Віталій Матяш під час відвідин Меморіалу жертв комуністичних репресій у селищі Биківні. Фото 2009 р.

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

СІЧЕНЬ

13

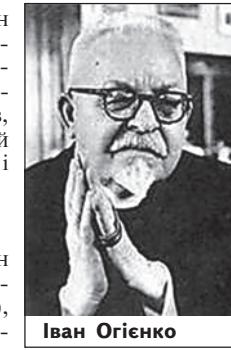
Старий Новий рік.

Традиція відзначати Старий Новий рік пішла від розходження Юліанського календаря (календаря старого стилю) та Григоріанського календаря — того, за яким зараз живе майже весь світ. Розходження складає 13 днів. У цей день в Україні святують Щедрий Вечір, або свято Меланки.

Народилися:

1877 р. — Левко Мацієвич, український інженер-конструктор, винахідник, політичний діяч; перший український авіатор.

1894 р. — Євген Онацький, провідний діяч Організації українських націоналістів, громадський діяч, журналіст і науковець.

Іван Огієнко

14

Народилися:

1882 р. — Іван Огієнко (митрополит Іларіон), український православний митрополит, мовознавець, історик церкви, культурний діяч.

1898 р. — Юрій Горліс-Горський, письменник, старшина Армії УНР.

1937 р. — Євген Гуцало, український прозаїк, поет, публіцист, кінодраматург, лауреат Шевченківської премії.

Померли:

1803 р. — гетьман Кирило Розумовський.

1966 р. — Сергій Корольов, конструктор ракетно-космічних систем.

15

1776 р. — у Львові вийшов перший примірник «Gazette de Leopolis» — першого відомого періодично-го видання на території України.

А. Кримський

Народилися:

1871 р. — Агаптагель Кримський, український сходознавець, історик, мовознавець, літературознавець, фольклорист, етнограф, письменник, перекладач, славіст, автор численних праць з історії та культури арабських країн, Ірану, Туреччини та ін., семітолог, історії ісламу.

Велику увагу приділяв дослідженням історії української мови і літератури, фольклору, етнографії. А. Кримський — автор праць: «Українська граматика» (в двох томах, 1907–1908 рр.), «Нариси з історії української мови» (1922 р., у співавторстві з О. Шахматовим). Редактор першого тому «Академічного словника» (1924 р.). Репрезований.

1915 р. — Лео Мол (Леонід Молодожанин), канадський скульптор і живописець українського походження.

Є. Маланюк

16

1918 р. — Центральна Рада ухвалила закон про створення Української добровольчої армії.

1919 р. — Українська Директорія оголосила війну більшовицькій Росії.

1954 р. — місто Прокурів перейменовано у Хмельницький.

Помер:

1884 р. — Павло Чубинський, український етнограф, поет, громадський діяч, автор слів Гімну України.

17

1921 р. — у Відні урочисто відкрито Український вільний університет — перший

вищий навчальний заклад і наукова установа української еміграції. Згодом переведений у Прагу.

Народилися:

1869 р. — Іван Труш, мальляр, критик, живописець-імпресіоніст, портретист, майстер пейзажу і громадський діяч. «Нам треба стояти... ногами на нашій землі, головою бути в Європі, а руками обхоплювати якнайширше справи української нації», — радив співітчизникам Іван Труш.

1907 р. — Григорій Китасій, діяч української музичної культури.

Помер:

1954 р. — Андрій Лівіцький, український громадсько-політичний діяч, президент УНР в ексилі.

18

1654 р. — в Переяславі відбулась рада Війська Запорозького.

1944 р. — на Волині відбулися перші серйозні сутички Української повстанської армії (УПА) з військами НКВС.

Народився:

1834 р. — Володимир Антонович, видатний український історик, археолог, етнограф.

19

Хрещення Господнє. Хрещення є одним з найважливіших церковних свят різдвяно-новорічного циклу у православних та греко-католицьких християн. У цей день Іоанн Хреститель хрестив Ісуса в річці Йордан.

1655 р. — в Ахматівській битві українські козаки розбили польське військо.

1906 р. — побачив світ перший номер українського сатиричного журналу «Шершень».

1946 р. — у Великобританії утворено Союз українців.

Померли:

1903 р. — Нікола Терещенко, український підприємець та благодійник.

1939 р. — Михайло Драй-Хара, український поет, літературознавець, перекладач. Загинув у радянському концтаборі на Колимі.

20

1661 р. — засновано Львівський університет.

1972 р. — в Україні розпочалася друга хвиля арештів дисидентів.

Народився:

1897 р. — Євген Маланюк, український письменник, поет, культуролог, літературний критик. До його пера належать 10 поетичних збірок — «Стилет і стиль» (1925 р.), «Гербарій» (1926 р.), «Земля й заліз» (1930 р.), «Земна Мадонна» (1934 р.), «Перстень Полікрата» (1939 р.), «Влада» (1951 р.), «П'ята симфонія» (1954 р.), «Остання весна» (1954 р.), «Серпень» (1959 р.), «Перстень і посох» (1972 р., видана після смерті), а також «Книга спостережень» у двох томах, що містить літературознавчі, культурологічні, літературно-критичні та публістичні статті та есе, котрі друкувалися в еміграційних часописах.

Творча спадщина Єв

КОЛОРИТ РІДНОГО КРАЮ

Перший сніг, зимові пейзажі в горах і Кримському заповіднику з багатогірними композиціями домінують у малюнках учнів Сімферопольської дитячої художньої школи на виставці «Колорит рідного краю» у Всеукраїнському інформаційно-культурному центрі.

— Колорит — поняття містке, з особливим шаром обрізності і системою кольорів — теплих чи холодних, залежно від предмета зображення, — сказав на її відкритті директор школи, заступник працівника культури Автономної Республіки Крим Ілля Борохов. — У закладі, який входить до мережі комплексів естетичного виховання, ми навчаємо дітей мислити, допомагаємо їм знайти для вираження своїми руками думок, прағнень і мрій різні живописні засоби — гуаш, акварель, батик, скульптуру.

Започаткував цю образотворчу форму освіти в Сімферополі відомий художник Микола Самокиш, який у 30-х роках минулого століття відкрив першу художню студію, де працювали з дорослими і проводив приватні уроки з дітьми. Як самостійний державний навчальний заклад школа функціонує з 1944 року і в 2011-му відзначила своє 65-річчя. Нині в ній вивчають основи живопису, композиції, скульптури та історію образотворчого мистецтва понад 350 дітей. Загалом же за період існування багато її випускників з більше двох тисяч обрали для своєї професійної діяльності сфери з використанням здобутих у ній знань і навичок. З кожною дитиною тут працюють індивідуально.

На розробку кількох варіантів малюнка, його композиційну побудову відводиться п'ять-шість годин, — розповідає викладач спецдисциплін — живопису, малюнка і композиції Надія Кириленко. — Ще стільки ж — на визначення кольорової гами та її акцентів. І тільки після цього обраний найкращий мініатюрний ескіз збільшується до формату картини.

Отже, над кожним художнім твором початківець працює від 12 до 15 годин залежно від того, в якому класі

навчається. Сюжети для розробки на матеріалі обираються найрізноманітніші. На цю виставку учні з викладачами відібрали малюнки, об'єднані за темами «Зима. Україна. Крим» поетичністю і гармонією сюжетів, незвичайними ракурсами, усвідомленою естетикою та образністю.

Кожна виставка — це дуже відповідальний момент для юних художників. Демонструючи глядачам свої роботи, вони і самі оцінюють їх, порівнюючи з іншими експонатами. Це мобілізує їх на

новутворчість. Анастасія Древетняк, Юлія Самойленко, Вадим Бочаров та інші автори малюнків створили виразні та оригінальні образи з сучасного життя і фольклору, традицій, звичаїв та обрядів різних народів, які живуть на півострові. Вони — немов реальні картинки з натури, іноді з жартівливим відтінком. Наприклад, композиція Олени Троніної «Хочу черевички, я у цариці» створена за мотивами циклу повістей М. Гоголя «Вечори на хуторі біля Диканьки». Ельвіра Ковалі зобразила один з епізодів кримськотатарської легенди про прекрасну дівчину Арзі, яку викрав Алі-баба і продав у рабство.

Сюжети кримських легенд використали у своїх малюн-

ки на різному матеріалі. Наприклад, на факультативі з батику цикл малюнків на тканині про таємниці природи і підводного світу створили Христина Морозова, Катерина Сирнєва, Юлія Ляшенко, Меліс Басова, Валерія Шведова. Розпис шарфів здійснили Вікторія Кравцова і Марія Карцева.

А колекція виробів дрібної пластики, виготовлених учнями під керівництвом завідувача відділу скульптури Володимира Гука, викликала захоплення не лише у глядачів, а у голови Кримської республіканської організації Національної спілки художників України, засłużеного художника України Миколи Моргуна.

— Такі декоративні вироби малих форм — величезна рід-

кість не тільки в Криму, а й в усій Україні, — сказав він. — Скульптуру нині взагалі не підживлюють новими умілими руками навіть у художніх училищах та ВНЗ.

На першому етапі навчання учні створили з глини виразні об'ємні персонажі з конкретизуванням найменших деталей на сучасні теми та казкові сюжети, фігури різних тварин, птахів і мешканців підводного світу: риб, дракончиків, черепах. А композиція «Біля лукомор'я дуб зелений» є одним із зразків чудових рельєфних зображень на площині.

Педагог із 30-річним стажем М. Моргун, який і сам

ПОДАРУВАЛИ ДІЯМ СВЯТО

5 січня сто двадцять вихованців спеціалізованих закладів Сімферопольського району та школи-інтернату міста Сімферополя стали гостями новорічного свята, організованого театральною студією при Гарнізонному будинку офіцерів (директор Микола Степанов).

Казкове дійство, в якому за класичним сценарієм Баба-Яга та Кікимора намагались зіпсувати свято малечі, але Хлопуша та Снігуронька з допомогою дітлахів не лише повернули на ялинку новорічні вогнихи, а й переконали злодіїв у тому, що краше бути чесними й слухняними, добрими та справедливими, тоді удача і щастя будуть супроводжувати їх завжди.

А потім були ігри, естафети, танці, в яких гості свята разом із казковими героями від душі веселилися, співали, гралися, танцювали та водили хоровод навколо новорічної ялинки.

Новорічне свято прикрасили танці у виконанні учасниць школи-студії спортивного танцю при Будинку

офіцерів. Найсмачнішими були солодкі подарунки, якими казкові герой шедро обдавали малечу.

Гість свята дев'ятирічний Іванко дуже задоволений від відінімами Будинку офіцерів.

— Тут красиво, цікаво і весело, — розповів він. — А найбільше мені сподобались конкурси і подарунки від Діда Мороза.

За словами директора Будинку офіцерів Миколи Степанова, новорічні ялинки та різдвяні світа традиційно проводяться тут щороку.

Цього разу вперше гостями нашого закладу стали діти-сироти спеціалізованих виховних закладів міста Сімферополя та району. Ми знайшли небайдужих людей, які допомогли нам придбати для сиріт подарунки, тож жоден учасник свята не пішов від нас із порожніми руками.

Наступна зустріч з нашими новими друзями запланована на 24 січня. Того дня уважі дітей-сиріт буде запропоновано казкова вистава.

Владислав СЕЛЕЗНЬОВ,
підполковник

ТАЛАНТ ДОБРИЙ, СВІТЛИЙ, ІРОНІЧНИЙ...

У сімферопольському Будинку художника, а згодом у севастопольській галереї «Арт-бульвар» пройшла персональна виставка графіки кримського художника Михайла Семашіна.

Михайло Семашін (нар. у 1961 р.) закінчив у Сімферополі художню школу, потім училище ім. М. Самокиша. Працював у рекламній, книжковій галузях, був штатним художником у кримському видавництві «Тавріда». Тепер М. Семашін — вільний художник і малює, за його словами, тільки те, що йому подобається. Творчість Михайла Семашіна позначена яскравою обрізностю, тонким почуттям гумору, відшліфованою до філігранності технікою малюнка. Від його гумористичних, фантастичних, казкових картин віде доброта, не випадково вони так подобаються дітям.

Роботи Михайла Семашіна представлені у Сімферопольському художньому музеї, а найбільше — у приватних колекціях в Україні, Росії, Італії, Німеччині, США. Тож, як кажуть, спішіть побачити!

